

באר בשדה

גליון תורני מבית המדרש דקהל שטפנשט • מהנעשה ונשמע במוסדות שטפנשט

שנה שביעית

גליון מס' 315

פרשת וארא

ה'תשפ"ב

באר חפרזה שרים

לקוט מתורת רבותינו הקדושים וע"א בפרשת השבוע

מהנעשה ונשמע ברומניה

ביקור הרה"ג אברהם יעקב סלמון שליט"א בקודש פנימה אצל כ"ק מרן אדמו"ר מסאטמאר שליט"א בבית מדרשו שבסביגט רומניה

ידיעה מורחבת בעמודים 5-6

אי ידיעת קין זמן השעבוד הועיל לקצר את הד' מאות שנה

ויאמר אליו אני ד' (ו. ב) בעל הרחמים, ומבאר הרה"ק הרבי ר' שמחה בונים מפארשיסחא שהקב"ה התכוון לאמר כי גם קושי השעבוד הוא לטובתם, אבל זאת אמר השי"ת רק אליו למשרע"ה, כי לישראל לא היה יכול לגלות זאת, כי באם שידעו אשר השעבוד ישלים הזמן, אז לא ירגישו הקושי, בידוע אשר על ידי זה יצאו קודם הזמן, לכן רק 'ויאמר אליו' דוקא למשה גילה זאת, שהעבודה הקשה הוא רחמים.

(שערי שמחה)

המתקת הדינים בשורשם

יודבר אלהים אל משה ויאמר אליו אני ה' (ו. א). כתב הגה"ק רבי שלום תאומים אב"ד שטפנשט דצריך לבאר כיון שאמר אל משה לא היה לך לומר אלא ויאמר אני ה', ו'אליו' הוא מיותר. אלא שאמר למעלה שחזר מדת הדין לקטרט על ישראל להרע להם, הראה לו ה' שמה"ה הוא אינו אלא מצד המקבל, אבל במקומו הוא אינו אלא רחמים גמורים ופשוטים. לזה יודבר אלהים אל משה, ר"ל מצד משה המקבל נעשה אלהים דין, אבל מצד אני ה' נעשה אמירה והו"ה שהוא הרחמים. לזה הצדיקים היודעים זה כאשר רואין איזה דין נגזר על העולם ח"ו, מחזירין הדין לשרשו למעלה ושם נמתק הדין ונעשה רחמים וחסד וברכה בא לעולם, וזהו המתקת הדין בשורשו, והבן.

(אור התורה)

כאבם של ישראל שלא שבו לאביהם שבשמים בלא יסורים

אשר מצרים מעבידים אותם. (ו. ה) אמר הרה"ק מאפאטא נאקת בני ישראל היתה על אשר נפלו וירדו ממדרגתם, ולא שבו מעצמם אל הבורא יתברך, רק חכו עד אשר מצרים הביאו אותם לעבדות השם, וזהו כוונת "אשר מצרים מעבידים אותם".

(אוהב ישראל)

כמו ברית מלח שממתקת הבשר כך היסורים ממהרים את הקץ

וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל... ואזכור את בריתי (ו. ה) איתא בחז"ל (ברכות ח' ע"א) יסורין ממרקין עונותיו של אדם, קל וחומר משן ועין, שהעבד לקה רק באבר אחד, והוא יוצא על ידו לחירות, עאכ"ו יסורין שממרקין גופו של אדם שיוציאו אותו לחירות מהגלות דברי ר' יוחנן, רשב"ל אמר נאמר ברית במלח ונאמר ברית ביסורין מה מלח ממתקת את הבשר אף

הפסוק "וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנוכי" על פי דברי בעל "עוללות אפרים" על הפסוק "עיניו בגוים תצפנה", היינו אם אינו מוצא השי"ת שום זכות לישראל או דן אותם בצרוף האומות, שהבטיח השי"ת לאברהם אשר "וגם את הגוי אשר יעבדו" ידין אותם כנגד בני ישראל. וזהו שאמר הכתוב יען ראיתי אשר מצרים השפלים והבוזיים מעבידים את בני ישראל, לכן "ואזכור את בריתי וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנוכי", דכאשר מסתכל אנוכי על המצרים אזי אני רואה שאכן בני ישראל ראוים הם לגאולה.

סבלות מצרים - האסון שבהתרגלות לקושי השעבוד

מתחת סבלות מצרים (ו. ו) האסון היותר גדול לאיש ובפרט עבור עם שלם הוא, באם יפסיק להרגיש את היגון והצער ומקבלים הכל בקרירות ובאדישות, כי אז אין תקוה שירצו בכלל להיטב את מצבם. וזה שאמר השם, "והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים" היינו שיצילם מאותו מצב בישראל 'סבלות מצרים' אשר כבר לא מרגישים את הגלות וקושי השעבוד, והפכו לאבן דומם, ממצב זה יוציאם ה' ית'.

קושי השעבוד על ידי כל מצרי ומצרי

ואזכור את בריתי (ו. ה) ברש"י פירש שיזכור את ברית בין הבתרים שם הבטיח לו "וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנוכי", והנה רש"י בא לתרץ אשר קשה כי בפסוק הקודם כבר כתב וגם הקימותי בריתי, וא"כ מדוע חוזר הכתוב עוד הפעם "ואזכור את בריתי" אחר שכבר אמר ד' "וגם הקימותי את בריתי" אכן כפי שפירש הרמב"ן שהגזירה במקורה היתה רק שפרעה בעצמו יעביד את בני ישראל, ואילו בפועל קרה שיועבידו מצרים. היינו שכל מצרי ומצרי, לקח ישראל לעבד, וזה היה קושי השעבוד, אשר בגינו יצאו קודם הזמן המיועד לקץ ד' מאות שנה, וזהו שאמר ה' לכן שמעתי כעת קודם הזמן את נאקת בני" יען כי "ואזכור את בריתי" כמו שפירש רש"י "וגם את הגוי אשר יעבדו" יען רואה אנוכי אשר בני ישראל עובדים את הגוים ולא רק את פרעה המלך, אשר על כן הוציאם קודם סוף הזמן המיועד לגאולה.

היהודי לעומת המצרי

הגה"ק ה"חם סופר" מפרש את דברי רש"י אלו שמביא

בית הנסות לתורה ולתפילה שטפנשט כולל אברכים לעין - לפת"צ כולל אברכים לתורה - אחו"צ רחוב מורשי"ל 13 בני ברק

תלמוד תורה "תורת אמת" שטפנשט בני ברק

בית שטפנשט - גבעתיים בקבר הגדול שטפנשט בני ברק

מפעל האנטיקופדיה החב"ד רומניה

מספרי הגנוזות נותן להשיג במשרדי המוסדות: אנטיקופדיה מכלול שבמסגרת בית ויו"ד ב"ח

אונות אמת - שטפנשט ישיבת קדיש - רחוב סבת מלכים - בני ברק

יח"ל על ידי מבין 'תורת אמת שטפנשט' הצטרפו לקבלת הגליון כל שבוע בדיואי: 6160303@gmail.com

תלפון: 03-579-03-03 פקס: 03-616-5110

יה"ל על ידי מבין 'תורת אמת שטפנשט' הצטרפו לקבלת הגליון כל שבוע בדיואי: 6160303@gmail.com

ערוגת הבושם

בגאולת מצרים היתה רק איתערוותא דלעילא ולא היה אתערוותא דלתתא כלל

הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיד ישמעני פרעה. (ו, יב) רש"י בפירושו כותב: "זה אחד מעשרה קל וחומר שבתורה". הנה כל השפע מלמעלה צריכים התעוררות מלמטה, וכאשר מצא משה רבינו את ישראל במצב שפל מאוד שלא יכלו אפילו לשמוע חזון הגאולה, מקוצר רוח ומעבודה קשה, לכך יצא לעורר מידת הקל-וחומר שהוא הראשון שבי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן, שהן כנגד י"ג מדות של רחמים, והראשונה שבהן היא מידת "אל" שהוא רחמים פשוטים, אף בלי התעוררות, וממנה המשיך משרע"ה את הגאולה. וזה שפירש הרה"ק הרבי ר' ברוך ממע"ב ב'ו' ז"ע עה"פ (שמות יב, כג) "ופסח ה' על הפתח", לפי שהקב"ה אמר פתחו לי פתח כחודו של מחט ואני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם, אף על הפתח הזה שהוא כחודו של מחט פסח ה' והכל היה בלי התעוררות מלמטה.

(שם משמואל)

זכות האמונה נגאלו ועתידים להיגאל

וידבר משה לפני ה' לאמר הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיד ישמעני פרעה. (ו, יב) פירש"י: "זה אחד מעשרה קל וחומר שבתורה". הן ידוע שהגאולה תלויה באמונה - ובזכות אמונה נגאלו אבותינו, וגם בזכות האמונה עתידים להיגאל בב"א, וזהו שאמר משה: "הן בני ישראל לא שמעו אלי" - ולא האמינו לי - "ואיד ישמעני פרעה", כלומר, אם אין אמונה איך תהיה הגאולה שישמעני פרעה לשלחם. ומה שפירש"י שזה אחד מקל וחומר שבתורה, רצה לומר, שהאמונה היא קל וחומר, שנראה כדבר קל, שאם נתבונן בסביבותינו נראה שעם מי שמדברים שגור בפיו אמונה, היינו, שאין לך אדם שבעולם שיאמר שאין לו אמונה ח"ו, ובאמת הוא חומר שבתורת, כי אם באמת הוא מאמין למה הוא דואג, צריך להיות שמח באמונה ובטחון שכל מה דעביד רחמנא לטב עביד".

(דברי ישראל - מודר'יץ)

האחדות היא חומה בצורה כנגד כל האויבים

ויצום אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים להוציא את בני ישראל מארץ. (ו, יג) . שאל הרה"ק הרבי ר' זושא מהאניאפולי - (ויד' ד' שבט) מדוע מה שציום אל פרעה אומר הכתוב, ומה שציום אל בני ישראל לא אומר הכתוב. ותיירץ דהציווי לישראל הוא עצם הדבר, 'ויצום'. היינו, ויצום שיהיו כולם בצוותא חדא. שאמר להם השליטו אחדות בקרב בני ישראל, שריריו ביניכם קרבת הלכבות, שיהיו בלב אחד, ברצון אחד כולם שואפים לגאולה, וממילא יאולץ פרעה על כרחו להוציא את בני ישראל ממצרים, כי לא יוכל אויב ומתנקם לעמוד נגד החומה הבצורה של האחדות.

(הרה"ק הרבי ר' זושא מאניפולי ז"ע - ויד' ב' שבט)

כוח הצדיק מכות בני ישראל

הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיד ישמעני פרעה ואני ערל שפתיים. (ו, יג) . מקשים המפרשים מה ק"ו הוא זה, הרי הכתוב אומר כי בני ישראל לא שמעו מקוצר רוח ומעבודה קשה, ואילו לפרעה אין בעיה זו. ויש לתרץ, שכל יהודי, אף שהוא במצב של קוצר רוח, ואינו מסוגל לקלוט. עם כל זאת הוא ישמע את דברי ה', הרבה יותר טוב מאשר הגוי במצב הטיב ביותר. ועל זה הוסיף משה רבינו "ואני ערל שפתיים". כי כוח המנהיג תלוי בעם ישראל, ואם בני ישראל אינם

שומעים למשה אבד ממנו כח ההשפעה לשכנע את פרעה, וזו הכוונה "הן בני" לא שמעו אלי ואני ערל שפתיים" ע"י כך אין בכוחי מאומה.

(שפת אמת - יו"ד ה' שבט תרס"ה)

זה לעומת זה

ויצום אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים. (ו, יג) הרה"ק הרבי ר' זושא ז"ע פירש את הפסוק (תהלים מ, א) "שפטני אלהים וריבה ריבי מגוי לא חסיד", כי בבית דין של מעלה מעמידים צדיק מול רשע ומוכיחים את הרשע על שלא הלך בדרכי הצדיק, ובקש דוד שיעמידו בדין נגדו גוי לא חסיד, ולגבי 'מעלתו' של הגוי הלזה יהיה הוא צדיק וחסיד, וזהו 'ויצום אל בני ישראל ואל פרעה', 'ויצום' מלשון צוותא, העמיד שניהם זה מול זה, והתבלט ההבדל בין ישראל לבין פרעה.

(ישמח ישראל אלכסנדר - יו"ד כ"ט טבת-תר"ע)

דרך הצדיקים לראות שפלות עצמו וגדלות חברו

הוא משה ואהרן. (ו, יג) חז"ל דרשו 'הוא משה ואהרן', לא משה גדול מאהרן ולא אהרן גדול משה, והכוונה היא כי דרך הצדיקים לראות שפלות עצמו וגדלות חברו, וזה מה שרמזו לנו חז"ל "לא משה ראה את עצמו גדול מאהרן, יען כי ראה גדלות אהרן, ולא אהרן ראה את עצמו גדול משה, יען ראה גדולת משה".

(מחזה אברהם - הגה"ק רבי אברהם מברוד-וינא)

גם אחרי שדברו עם המלך פרעה לא נתגאו ולא התנשאו

הם המדברים אל פרעה הוא אהרן ומשה. (ו, יג) מדרך בני אדם כאשר הם עולים לגדולה איז מרגישים את עצמם בטוב ובהתנשאות וכאילו נהיו אנשים אחרים, אבל כאן העידה התורה, אשר גם אחר שדברו כבר עם פרעה, לא נתגאו ולא התנשאו, והרגישו את עצמם כמשה ואהרן, כמו שהיו מקדם דברם אל פרעה.

(באר מים חיים)

טומאת מצרים לא אפשרה למשה לשמוע את דברי ה' והיה יוצא לשמוען מחוץ למצרים

ויהי ביום דיבר ה' אל משה בארץ מצרים. וידבר ה' אל משה לאמר אני ה' דבר אל פרעה מלך מצרים את כל אשר אני דובר אליך. (ו, כג) . הגה"ק הרי"ש טויבש אב"ד יאסי מבאר כי כוונת הפסוקים היא דהדיבר שהיה ה' מדבר את משה לא היה ב"מצרים" במקום עבודה זרה ומקום טנופת וטומאה, כי אם "בארץ מצרים" דהיינו חוץ לכרך, ועל דרך שאמרו במדרשם פרשת בא (שמ"ד פט"ו ה) "ד"א בארץ מצרים למה אינו אומר במצרים א"ר תנינא אמר הקב"ה כתיב בתורה (דברים כד יא) בחוץ תעמוד, אף אני אעשה כך בארץ מצרים ולא במצרים, וכן אמר משה כצאתי את העיר כו' עיי"ש.

וכוונת המשך הפסוק "וידבר ה' אל משה לאמר אני ה' דבר אל פרעה מלך מצרים את כל אשר אני דובר אליך". שאמר לו שאני ה' ואין כבודי לדבר עמך במצרים זולת בארץ מצרים חוץ לכרך, אבל אתה תדבר אל פרעה כל מה שאני דובר אליך חוץ לכרך, כי קדושתו למעלה מקדושתו.

(חיי עולם למרן הגר"ש טויבש אב"ד יאסי)

סרחון בואש היאור נותר בעינו ימים ארוכים

ויחפרו כל מצרים סביבות היאר מים לשתות כי לא יכלו לשתות ממימי היאר. (ו, כד) . הגה"ק רבי שלום תאומים אב"ד שטפנשט הקשה כמה תמיהות וכך כתב: צל"ד למה חפרו השוטים סביבות היאור הלא ראו שאפילו הרוק שהם רוקקים הוא דם. גם יש לבאר מה הוא יתור הכתוב "כי לא יכלו לשתות ממימי היאור", הרי כבר יודעים מקודם שאינם יכולים לשתות מי היאור. גם לא נאמר מה היה בחפירתם אם מצאו או לא והעיקר חסר. גם האיך קורא ממימי היאור הרי כבר לא היה בו מים אלא כולו דם. והנראה שהורה לנו הכתוב עוד ענין אחד במכת דם, שאפילו לאחר שעברה המכה וחזר היאור לקדמותו, לא היו יכולין לשתות ממנו מחמת שהיה נמאס בעיניהם בזוהרם שהיה דם ונבאש ונסרס, ואף שחלף ועבר ונעשה מים, עדיין הסרחון במקומו עומד. לזה כתיב ויחפרו וגו' כי לא יכלו לשתות ממימי היאור, ר"ל אפילו בהיותו מים.

(אור התורה למרן הגר"ש תאומים אב"ד שטפנשט)

משומר הגבול

ואם מאן אתה לשלח הנה אנכי נוגף את כל גבולך בצפרדעים. (ו, כז) . כתב 'גבולך' ולא גבול זולתו, וכמו שאמרו במדרשם (שמ"ד פ"ב ב) שנעשה על ידי כן שלום בין בני מצרים ובין בני כוש, המצריים אומרים עד כאן תחומנו והכושים אומרים עד כאן תחומנו, כיון שבאו הצפרדעים עשו שלום ביניהם, עיי"ש.

והיינו אף דהיה על פי הטבעי אשר הצפרדעים יתפשטו לכוש הקרוב למצרים, על דרך אוי לרשע אוי לשכינו (נגעים פ"ב מ"ז), היה בכוונה רצויה מאת המקום אשר יהיה רק בגבולו ולא בגבול אחרים, כדי שיתן פרעה אל לבו יותר שאין כאן מקרה אלא הכל בגדר עונש וכגמול ידו יעשה לו.

(חיי עולם לגר"ש טויבש אב"ד יאסי)

פרעה בקש לנסות את משה אם הוא שליח ה' או מכשף

וירא פרעה כי היתה הרוחה והכבד את לבו ולא שמע אליהם כאשר דבר ה' (ו, ח) . הקשה הגה"ק בעל "עריבי נחל" מדוע כאשר ראה כי היתה הרוחה הכביד את ליבו, אלא שבאמת נסתפק פרעה אם משה שליח ד' או סתם מכשף, ולכן אמר פרעה שישלח את העם כאשר יסיר הצפרדעים, ובלבו גמר שלא לשלוח, ובזה יראה, אם משה באמת שליח ד', אז עליו לדעת באמת שמשקר פרעה ואינו צריך להסיר הצפרדעים, אבל אם יסיר הצפרדעים אז נראה שלא שלחו השם, והוא סתם מכשף, ולכן כאשר ראה פרעה כי היתה הרוחה אף שהבטחתו לשלח את ישראל לא אמר בלב שלם, לכן והכבד את ליבו.

(עריבי נחל)

הגאולה העתידה תהיה שלימה

ושמתי פדת. (ו, ט) . כתב בעל הטורים: ג' במסורה: כאן חסר ובי' מלאים "פדות שלח לעמו" (תהלים קיא, ט), "והרבה עמו פדות" (תהלים קל, ז). כי כאן לא היתה זו פדות שלמה אלא שנושעו ונפדו מפני הערוב, אבל לעתיד - הרבה עמו פדות ותהיה גאולה שלימה. וזה מרומז בפסוק עצמו "למחר יהיה האות הזה". כלומר, "למחר" בגאולה העתידה "יהיה האות הזה", אז תהיה גם אות "ו" החסרה כאן בפדות, והגאולה תהיה שלימה.

(הרה"ק רבי דוד מלעוב ז"ע תק"ו - ד' שבט תקע"ד)

יומין דנשמתא

סיפור לכבוד יומא דהילולא של הרה"ק הרבי ר' זושא מהניאפולי זיע"א - ב' שבט

"והיה מעשה הצדקה שלום"

כך הגיעה התהלכה לבית הרב, שכבר הספיק לשמוע אודות המהומה שהתרחשה. כשהבחין הרב בהלך הנדון וראה כי לפניו איש חסיד אף שאין הוא מכיר, ביקש שיוציאו כל איש מעליו וכי ברצונו להישאר בגפו עם הנאשם. ביושבו מולו פנים אל הפנים ניסה הרב את כוחו בשכנוע והסבר כי אין זה נאה לאיש חסיד וירא-שמים לנצל את מצוקתה של האשה האלמנה. ובכל מקרה, עדיף לו שיחזיר מרצונו את יתרת הכסף שמצא, מאשר יהיה נתון 'לחסדיהם' של האנשים הכעוסים, שיתכן ויאלצו אותו בדרכים משלהם לעשות זאת.

משלא עמדה לפניו שום ברירה, נאלץ הרבי ר' זושא 'להודות על האמת' ולספור לרב העיר את הדברים כפי שהיו. כך סיפר בקצרה כי זה כמה חודשים שהוא נוסע מביתו, נע ונד ברכים פעם אחרי פעם, עד שעלה בידו לקבץ סך של חמש-מאות רובל, לצורך השאת בתו הבוגרת אשר בביתו. אלא שכיוון שראה ושמע את בכיה של האשה האלמנה, נכמרו רחמיו והחליט לתת לה את כל כספו בתואנה שמצא את הכסף אשר אבד לה. כאשר התחיל להוציא את הכסף מכיסו ולמנותו בכדי למסור לאשה האלמנה, שמע כי נעשה רעש גדול בשמים על כי איש פשוט אשר כמורה עומד לעשות מעשה כזה המתאים לצדיק. בשמועו זאת היתה לו הנאה ממה ששמע, אלא שאז שמע שוב כי בשמים התעורר עליו תרעומת על כך שקיבל הנאה עצמית ממעשה המצוה אשר עשה. והואיל ומצוות לאו ליהנות ניתנו, יצא פסק-דין בבית-דין של מעלה, שיסלקו ממנו את כל המדרגות הגבוהות עליהם הגיע ברוב עמל ויגיעה לאורך ימיו ושנותיו. בשמועו זאת - כך סיפר לרב - חרד ונלפת מאד על העונש הגדול שיגיע לו על כך, והחל לבכות בשברון לב, עד ששמע פסק אחר מבי"ד של מעלה, שבאם יקבל על עצמו בזיון גדול ברבים אזי ייחל לו על הנאתו מהמצוה שעשה. תיכף ומיד קיבל על עצמו בשמחה רבה את הביזיון, אבל עדיין חשב ודאג שמא לא יהיה מי שירצה לבזותו בזיון גדול. עד שירחמו עליו מן השמים ועלתה מחשבה ברעיונו, שיקח לעצמו חמישים רובל בשכר טרחה, ובלי ספק ירעשו ויתקוטטו איתו על כך כל הנאספים. ואכן כך היה, כשסחבו אותו ברחוב העיר והמון רב נגרוו אחריו עד שבא אל רב העיר, ועוד לפני לו בזיון גדול כאשר יוציא אבד-כרחו את המשישים הרובל על מנת להחזירם לאשה, וכל תקוותו היא שיתכפר לו בביזיון זה על הנאתו מהמצוה שעשה ומשמים ישאירו אותו במדרגתו ולא יזיירוהו... כששמע הרב את כל הסיפור, נאלץ 'להרשות' לנאספים לעשות מה שרצו ולהוציא מרבי זושא שלא בכבוד את הסך הנ"ל. כמובן שבצאתו החוצה ליוו אותו כל העומדים בשוק בקריאות גנאי ואף המשיכו לבזותו באומר ובדברים, עד שהתרחק מעיניהם והמשיך לזרוק.

לאחר זמן מה, חשב הרב לעצמו שראוי גם הוא עשה שלא כהוגן בכך שלא חלק כבוד גדול לרבי ר' זושא, והוא קם ונסע אליו לביתו על מנת לפייסו. כששמע הרבי ר' זושא כי הרב מגיע לביתו, מיהר ללבוש את בגדי-השבת שלו ולצאת לקראת הרב, וכמובן שהניסו בכבוד לביתו. הרב, שבא לפייס ולכבד ונמצא מכובד, הרגיש בעצמו שלא מגיע לו הכבוד הגדול מהרבי ר' זושא, והבחיר לו את מטרות בואו שהיא לפייסו על כך שלא נהג עימו בכבוד הראוי לו. "לא כיבדתם אותי כראוי!" נזקק רבי זושא לעזמת הרב, "חלילה וחלילה! את הכבוד הגדול והראוי לי ביותר חלקתם לי בהיותי בעירכם". הרב, שלא הכיר כדבעי את הרבי ר' זושא ולא ירד לסוף דעתו, חשב כי מפני כבודו או מפני השלום הוא מרשה לעצמו לשנות מן האמת. אולם הרבי רבי זושא אכן הרגיש כך ואף הסביר את זאת לרב, כי כיוון שהענישו אותו מן השמים שיקבל על עצמו בזיון גדול וזה יהיה התיקון שלו, הרי שהביזיון שקיבל בעירו של הרב נחשב בעיני רבי זושא ככבוד גדול. מפני שהיה בו תיקון לנפשו שלו. "דווקא בכוחך היתה לי הצלה וישועה, על כן מחויב אני בכבודך הרבה יותר מהכבוד שאתה חייב לי..."

(עפ"י כתבי הרה"ח מרדכי אהרן פישמן ע"ה - לכבוד יומא דהילולא של רבינו הק' הרבי ר' זושא מהניאפולי זי"ע)

ודלים וקשי-יום, שידעו והכירו את טוב ליבו ורוח נפשו וביקשו את עזרתו, העניק להם ביד רחבה מצורו כספו. לא יפלא אפוא כי עד אשר הגיע לביתו, כבר לא נותר בידיו מאומה...

בראותו כי כך פנה אל הרבנית ואמר לה כי את הבטחתו תשמור נפשו וא"ה בימים הקרובים הבאים עליהם לטובה יצא שוב לדרך לפקוד את ערי מושבות חסידיו. הוא אמנם כך עשה, אולם כמעשהו בראשונה כך מעשהו באחרונה... כך חזר הסיפור על עצמו, נשנה ונשלש, כשהרבי ר' זושא אוסף בנטיעתו סכומי כסף נכבדים אך בדרכו חזרה מעניקים לעניים וחתור לביתו בימים יקניות. משראו בני ביתו כי כך הפצירו בו כי בפעם הבאה שישע יחזור בדרך עקלתון ולא יחנה במקומות שמכירים אותו; כך יוכל להגיע לביתו שלם בממונו, ואף הם יזכו להרווחה להם ממתנים ומצפים כל-כך.

קיבל עליו הצדיק הרבי ר' זושא את הדין, וחזר ויצא שוב לדרך. גם הפעם נצטבר באמתחתו הסכום הנדרש, ומשראה כי כך הסב את דרכו לכיוון עירו ומקומו. אלא שהפעם עשה כפי שיעצו לו ופנה לדרוכים ואכסניות בהם לא הכירוהו. ויהי לעת ערב, כאשר נכנס לאחת האכסניות כדי לפרוש למנוחת לילה, נקלע לעיצומה של מהומה גדולה. כל הנמצאים במקום רצו מבוהלים לעבר חדר המבוא, שחיים בהתרגשות על התעלפותה הפתאומית של אשה שחלפה במקום. ומנסים להצילה ולעוררה מעלפונה. מקול בכיה ודיבורה הקטוע של האשה, הבין רבי זושא כי מדובר באשה אלמנה, אשר זה עתה נעלה אל הבור שמה שחלל הון רב, חמש מאות רובל צוררים וארוזים ומוכנים להוצאות גישואה הקרובים של בתה היתומה. "ואני, אנה אני באה!?" זעקה האשה במר ליבה וכמעט שלא התעלפה בשנית.

כשאך שמע הרבי רבי זושא את הדברים, ניגש בחשאי אל אחד מראשי המדברים והודיעו כי הוא מצא את האבדה, והנה עוד רגע רק יפוק את אמתחתו ויוציא הימנה את צרור הכסף האבוד. שמחה של רגיעה פשטה על פני כל הנוכחים, ששמחו כי כך מרה הגיע סוף הטוב של ההתרחשות הנוראה שהתחוללה לנגד עיניהם. הם הביטו בעיניים סקרניות בהלך הפונה אל פינת הבית, מוציא מאמתחתו צרור כסף, ושולף ממנו סך של חמש-מאות רובל, שיעור רגע קט יחזרו ליד האלמנה הבוכיה. אלא שלתדהמת כל הנוכחים, נצפה לפתע אותו הלך כשהוא מוציא מתוך צרור הכסף מטבעות בסך של חמישים רובל, מכניס אותן לכיסו לעין כל, ואומר לעצמו ולסובבים אותו כי את המטבעות הללו הוא לוקח לעצמו כשכר-טרחה עבור החזרת האבדה...

בין רגע נהפכה הקערה על פיה. אם ברגעים האחרונים שחו כולם על צדקתו של האורח הבלתי מוכר שלא מנע את עצמו מלקיים את מצוות "השבת אבדה" והזדרז לעשותה בנפש פצצה, הרי שבראותם את הקורה הגיבו בחריקת שניהם ככעס ובטרוניות על המעשה הנבזה, וברקע נשמע שוב קול בכיה של האלמנה המתחננת על נפשה לכל 'פירשי לעצמו את חמישים הרובלים, שכן כל כספה מוקדש לצורכי הוצאות הנישואין ואין לה מאיפה לממן את הפרש.

אולם לתדהמת הכל, כאילו אינו שומע את קול הקהל הרוע, ומשיך ההלך האורח בשלו, מסרב להחזיר את האבדה במלואה ומתעקש על חלקו כשכר-טרחה. כשראו האנשים המתאספים כי מגוי וגמור עמו החזיק בחמישים הרובל שיקח לעצמו, נמנו וגמרו כולם פה אחד כי על האשה לקרוא לעולם להשיב את תביעה בפני רב-העיר, ואף אם לפי ההלכה הצרופה אי אפשר לחייבו בדבר, אולם הרב לבטח יצליח לשכנעו כי אין זה מן הנאה והיאות לאיש חסיד אשר כמורה להתדיין עם אלמנה מסכנה עבור דבר שכזה. משנפלה ההחלטה בקרב הקהל, מיהרו כמה גברתנים מביניהם ותפשו לו לאורח בידיו, וכך הולכיהו ברחוב העיר לעבר בית הרב, כשמהאוריהם משתרך שובל ארוך של סקרנים הבוים לו בליבם על המעשה אשר לא יעשה. הגדילו לעשות אלו שביטאו במו פיהם שלל גערות וכינויי לעג על הנאשם המובל בראש חוצות, ובזיונותיו היו גדולים עד מאוד.

ימים קשים עברו על הרבנית הצדקת, עקרת ביתו של רבינו הרה"ק רבי זושא מהניאפולי זי"ע. הילדים הצעירים בגרו זה מכבר והיו לאנשים בעלי שם טוב. השדכנים ב"ה מתדפקים על הדלת מעשים שבכל יום, אולם בשומעם מפיה כי אין ביכולת המשפחה להתחייב אף לא סכום כלשהו עבור נדוניה, הם מדיירים רגליהם משערי ביתם. אמנם העניות והדלות היו מאז ומעולם תרשבות קבע בביתו של הרבי ר' זושא, אולם מעולם הן לא השפיעו עליה לרעה, שכן היתה רגילה בכך ולמשה לטוב ולשמות בחלוקה. כל מהלך החיים בבית הדל הוצנע והנהל באווירה הרחוקת הגבוהה אותה השרה האב הצדיק והקדוש, אווירה קדושה ונעלה שנבעה מהנהגותיו הקדושות של אותו צדיק וקדוש, סגנון של ישראל. האמונה הפשוטה והברורה במי שזן את העולם כולו בטובו בחן ובחסד וברחמים, היא אשר נסכה גם בעקרת-הבית את הכוחות הנדרשים להחזיק מעמד בלדות הנוראה שאפפה את חייה. יום יום, לאחר שהיתה מאכילה את ילדיה במה שזימן לה הקב"ה לאותה סעודה, שזאת לא ידעה מה ומזימן יתן להם בארוחה הבאה, אך עם כל זאת חיה באמונה איתנה ושמחה עצומה ובהרגשה כי אינה חסרה דבר. נר לרגליה ואור לנתיבתה היו אותם דברים ששמעה מפי בעלה הק' הרבי ר' זושא, בתשובה לשאלת החסיד שנשלח אליו ע"י המגיד הק' בכדי ללמוד ממנו איך מקיימים את המשנה "חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה". כמו היה זה אך היום וזכרת היא את תשובתו שנאמרה בהשתוממות ובמשיכת כתפיים: "וכי הרבי שלח אותך אלי בשביל לברר ענין זה? מהיכן אדע היאך מברכין על הרעה כשם שמברכין על הטובה, והלא עלי לא עבר מעולם שום דבר רע!?"

כל זה נכון היה לחיי היו יום, כשהשאלות והקשיים נעים סביב האכלת הילדים. אולם כעת, כשהגיעה הבת הבכירה לפרק 'בתולה נישאת' ולרש אין כל וכל, תקף אותה רפיון מסויים ויצר סדק קל בחומת האמונה המיממה. שהותה בבית כל היום לצד הבת הבוגרת, חיזקה עד מאד את אבאה, ומשלא יכלה לשאת את סבלה החליטה לעשות מעשה. פנתה בחשאי להתדפק על דלת בית-המדרש, שם היה הרבי ר' זושא ספון תדיר ועוסק בעבודת קודש, והתחננה בפניו כי יאות לעשות לפחות מעט מעשי השתדלות לצורך השאת צאצאיו, בכך שיצא לשוב בארץ בקרב אנשי שלומם ומכיריו הרבים והם לבטח לא יעזבוהו וישתדלו לעמוד לימינו ולסייעו כדי שיוכל להגיע להשאת צאצאיו בכבוד. שמע הרבי ר' זושא את דבריה והאזין לשועתה, ניחמה ודיבר על ליבה כי אל להם לעזוב את דרכם האיתנה באמונת אומן בה צעדו כל ימיהם, ועודדה כי ישועת ה' כהרף עין. הועילה הצעה לשעתה, אולם משנכזבה תוחלתה לראות את השדכנים שבים להתדפק על דלתם, כשל שוב נח סבלה, והחלה להתדפק יום יום על דלתי בית-המדרש, לשוב ולהתחנן בפני בעלה הצדיק כי יאות לעשות מעשה.

יום אחד הוסבה אל המתרחש תשומת-ליבם של כמה מהחסידים באי בית-המדרש, שפתפו במהרה במה המדובר, אולם קצרה ידם מלהושיע בהיות שגם הם היו עניים ודלפונים כמו רבם הקדוש. נתיישבו לרון בדבר עד שהגו תוכנית מעשית כיצד להושיע את בית הצדיק מצרתו. אברכים צעירים ומעשיים מבין החסידים, מיהרו להשיג מאי-מי עגלה וסוס, והעמידו אותם לפני רבם הק' כדי שיוכל לצאת לפקוד את ערי מושבות חסידים הנאמנים, ועם עזרתם הכספית יוכל להשיא בכבוד ובהרחבה את ילדיו המתבגרים.

משלא היתה בידו ברירה אחרת נכנע הרבי ר' זושא לבקשות ולהפצרות ויצא לדרך. ברכת ה' שרתה עליו וה' הצליח דרכו, ועד מהרה הצטבר בידו סכום מכובד אשר יכל להספיק לצורך המטרה הנעלה עבורה טרח ויצא לדרך. הרבי ר' זושא לא אבה להשתות עוד בדרכו, ומשראה כי צרור כספו מספיק לעת עתה, מיהר לצאת לדרך חזרה על מנת לשוב לבני ביתו ולשמחם. אולם לא איש צדיק כהרבי ר' זושא ישמור לעצמו את הכסף שבידו, אותו קיבל בסיעתא דשמיא מרובה. בכל מקום בו חנה במסעו לכיוון עירו וביתו, משאך הקיפוהו עניים

סגולות מלכים

ילקוט סגולות לימי השנה מלוקט מפי גאונים קדמונים ומקורות נאמנים מתוך מפעל "סגולות מלכים" (כ"ה) הלא המה סגולות אשר יסודתם בהררי קודש, והוא בשולחן הערוך לסגולות מסודר לפי ימי וחודשי השנה דבר יום ביומו מאוצרותיו של הרב אברהם יעקב שלמון שליט"א רב דקהל שטפנשט

סגולות לשון הקודש

והוצאתי אתכם מתחת סבלת מצרים והצלתי אתכם מעבדתם. (שמות ו, 1)

נגאלו בזכות שלא שינו את לשונם

רב הונא בשם בר קפרא בזכות ארבעה דברים נגאלו ישראל ממצרים, שלא שינו את שמם ראובן ושמעון נחתון ראובן ושמעון סלקון, שלא שינו את לשונם כי פי המדבר אליכם בלשון הקודש היה מדבר.

(ילקוט"ש שמות רמז רכו)

היה קשה למושה רבינו לדבר עם פרעה בלשון מצרים

ידבר משה לפני ה' לאמור הן בני ישראל לא שמעו אלי וגו' יש לפרש מה שאמר ואני ערל שפתים דגם בזה יש קושיא לפי שהיה קשה למושה רבינו ע"ה לדבר בלשון מצרים כדכתיב (תהילים קיד, א) בית יעקב מעם לועז, וכשהיה מדבר עם ישראל היה מדבר בלשון הקודש, כמו שאחז"ל (ויק"ר לב, ה) שלא שינו את לשונם והיו מדברים בלה"ק, אבל כשדיברו עם פרעה לא מביעיא לפי דעת המדרש שהיה אותו פרעה שהיה בימי יוסף כמבואר לקמן שלא הכיר בלה"ק כמשאחז"ל (סוטה לו ע"ב) אלא אפילו היה מלך חדש, מ"מ מחמת טומאת מצרים לא היו יכולים לסבול לה"ק כמו שאמר הכתוב (שם פ"א, 1) בצאתו על ארץ מצרים שפת לא ידעתי אשמע, וגם הוא כבוד המלכות לדבר עמו בלשון עמו, וזה שאמר ואני ערל שפתים דהיינו לשונות אחרים שהלשון נקרא שפה כמו שנאמר (בראשית י"א, א) ויהי כל-הארץ שפה אחת.

(פנים יפות שמות ה, יב)

גם הנשים לא דיברו בלשון לע"ז

בית יעקב מעם לועז (תהילים קיד, א), שהנשים שנקראו בית יעקב לא שינו לשונם לדבר בלשון לע"ז, ולא שינו שמותם שכל שמות ישראל קראו בלשון הקודש כמ"ש (בראשית כ"ט, לב-לג) ראובן כי ראה ה', שמעון כי שמע ה'.

(פנים יפות ויקרא כה, י"א)

מובטח לו שהוא מחיי העולם הבא

תני בשם רבי מאיר כל מי שהוא קבוע בארץ ישראל ואוכל חולין בטוהרה (שגורם טהרת הגוף), ומדבר בלשון הקודש (שגורם טהרת הנשמה) מובטח לו שהוא מחיי העולם הבא.

(ירושלמי שבת פ"א ה"ג ע"פ קרבן העדה)

טעם שנקרא לשון הקודש

וכן הטעם אצלי במה שרובותינו קוראים לשון התורה "לשון הקודש", שהוא מפני שדברי התורה והנבואות וכל דברי קדושה כולם בלשון ההוא נאמרו, והנה הוא הלשון שהקב"ה יתעלה שמו מדבר בו עם נביאיו ועם עדתו, אנכי ולא יהיה לך ושאר דברות התורה והנבואה, ובו נקרא בשמותיו הקדושים אל, אלהים, צבאות, ושדי, וי"ד ה"א, והשם הגדול המיוחד, ובו ברא עולמו, וקרא שמות שמים וארץ וכל אשר בה, ומלאכיו וכל צבאיו לכולם בשם יקרא מיכאל וגבריאל בלשון ההוא, ובו קרא שמות לקדושים אשר בארץ אברהם יצחק ויעקב ושלמה וזולתם, והרב אמר במורה הנבוכים (ג, ה) אל תחשוב שנקרא לשוננו לשון הקדש לגאותנו או לטעותנו, אבל הוא בדין, כי זה הלשון קדוש לא ימצאו בו שמות לערוה וכו' והנה אין צורך לטעם הזה, כי

הדבר ברור שהלשון קדש קדשים הוא כמו שפירשתי - והטעם שהזכיר על דעתי איננו אמת וכו' ואם מפני טעמו של הרב, היו קורים לו "לשון נקיה".

(רמב"ן שמות ל, יג)

לשון הקודש האצילה בלשונות

אמר הכוזרי: וכי יש לברית מעלה על פני שאר הלשונות הלא בין אלה יש שלמות ועשירות ממנה כאשר אנו רואים זאת בעינינו.

אמר החבר: קרה אותה מה שקרה את נושאה נחלשה בהחלשם ונדלדלה בעקב התמעטם, אולם מצד עצמה היא האצילה בלשונות כידוע לנו מפי המסרת ולפי ההקש ההגיוני על פי המסרת, זאת היא הלשון אשר בה נגלה האלוה אל אדם ואל חוה ובה דברו השנים ביניהם, ראה לדבר השם אדם נגור מן השם אדמה, והשם אשה מן איש וחווה מן חי, וקין מן קניתי, ושת מן שת (וכן נה מן יחמנו), ומלבד זה יש אתנו עדות התורה על כך וקבלת איש מפי איש עד עבר (ועבר הרי קבל מנה ונה מאדם), כי עברית היתה לשוננו של עבר ועל שמו נקראה עברית, כי הוא שמר עליה גם בדור הפלגה ובלבול הלשונות (ואברהם שמר עליה אחרי עבר), אמנם באור כשדים דבר אברהם ארמית כי הארמית היתה שפת הכשדים, אולם העברית היתה לו לשון מיוחדת במעלה לשון הקדש והארמית לשון חל, אך ישמעאל בנו נשא את הארמית אל ארץ ערב וכך נעשו שלש הלשונות האלה הארמית הערבית והעברית דומות זו לזו באוצר השמות, אשר להן ובנטייתיהן ובשמושיהן אשר ליתרון הלשון העברית מצד ההגיון הלא הוא מבחינת העם אשר מצאה נדרשת לו בדבור הנשגב ביחוד בהיות הנבואה נפוצה בקרב העם הזה וכו'.

(ספר הכוזרי מאמר שני אות סו-סח)

שם דבר מלשון הקודש הוא שמו באמת למעלה

וכמו שההיות והשמות הם סוד אצילות, רק השמות הם ההתפשטות ההיות, וההיות הם חיות של השמות, כך כל תיבות לשוננו הקדושה התיבות הם למעלה וכל הנקרא בשם זה למטה בגשמיות המה התפשטות והשתלשלות השפע מלמעלה רבבות מדרגות עד שנתגשם, ואותו שם דבר הוא חיות של הדבר ההוא. לכן כל שם דבר מלשון הקודש הוא שמו באמת למעלה.

(פרי הארץ פרשת ויגש)

שם הדבר בלשון הקודש הוא שמו האמיתי

תתבונן הדבר הדנה העולם נברא בלשון הקודש, אם כן כל דבר ודבר הנמצא בעולם, שמו האמיתי הוא בלשון הקודש, ושאר הלשונות הם רק לסימן, למשל המאכל הנעשה מחיטים נקרא בלשון הקודש לחם והוא שמו האמיתי, ובשאר הלשונות כשנרצה לדבר מאותו הדבר, נכנהו בשם אחר כגון ברוי"ט בל"א, ואינו שמו האמיתי רק סימן שתיבה כזו מורה על לחם, אבל אינו שמו האמיתי. אם כן הרי שארי הלשונות הם דומה בדומה לצפופי העופות אשר צפופיהם הם סימן לאיזה דבר הנרצה, והמבין צפופים ידע כוונתם אבל אינם מדברים בשמות האמיתיים, אם כן אין מעלת המדבר על מין החי רק בלשון הקודש, הבן הדבר ותודה על האמת.

(אגרא דכלה פרשת ויגש)

דיבור בלשון הקודש מאילוי

תינוק שלא ישמע שום שפה, בהיותו בן שבע הוא יתחיל לדבר בלשון הקודש מאילוי, כן אמר הרמב"ם.

(בנין יהושע על אבות דרבי נתן)

דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב – רק בלשון הקודש

אם דורש לשם ה', ה' יתן חינו ושלומו ויהיו דברים היוצאים מן הלב נכנסים ללבות השומעים ויתברכו כולם כו' וע"כ הקדים לומר כה תברכו בלשון הקודש, שאם ידרוש הדורש בלשון עם זו וילביש דברי התורה במלבוש שק ואפר, אפי' יהיו דברים טובים ונאמרים לשם שמים, מ"מ התורה שהיא חגורה שק אינה נכנסת בלב השומעים. והיינו דתיב כי תורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא, שאינם מכירים בלשון ארמי, אז תורה יבקשו מפיהו, והיינו כה תברכו בלשון הקודש דווקא וקאי אחכם הדורש.

(תורת משה להתת"ס, פ' נשא ד"ה כה תברכו)

כשאדם שומר פיו אף אם ידבר בשאר לשונות דיבוריו הם בכלל לשון הקודש

יש להתבונן אמרו שלא שינו את לשונם, איך היה באפשרי לדבר לשון הקודש תמיד הלא בין עם ולשון אחרת התגוררו אשר לא הבינו לשון הקודש והיו מוכרחין לדבר עמהם בלשונם. גם מהו גריעות שינוי הלשון כו', ולבאר כל זה נראה כו' כשהאדם שומר פיו ולשונו דהיינו ששומר עצמו שלא יפגום ברית הלשון במאכלות אסורות, וגם שלא ידבר שקרים ולשון הרע וליצנות ודומיהן, אז פיו ולשונו הם בקדושה ואינם תחת הסטרא אחרא שאין אחיות החיצוניים בה' מוצאות פיו, ואז אף אם ידבר בשארי לשונות דיבוריו הם בכלל לשון הקודש, שיעקר לשון הקודש ביאורו שלשוננו אשר בפיו שקשורים בה הכ"ב אותיות היא קדושה על ידי ששומרה מכל דברים הפוגמים ברית הלשון, ולכן נכנסין דברי תורה בתוך מעויו שאין אחיות החיצוניים בדיבוריו שהם צירופי אותיות התורה ואינם יכולין לבלבלו. אכן באם ח"ו האדם פוגם ברית הלשון במאכלות או בדיבורים האסורים כרכילות וליצנות ושקרים ודומיהם, אדם כזה הוא מכניס פיו ולשונו תחת הסטרא אחרא ולכן יש להם אחיזה לבלבל גם תורתו ותפלתו בשקר והתפארות ח"ו, ואז אף אם ידבר בלשון הקודש אינו בכלל לשון הקודש באמת שאין לשוננו אשר בפיו קדושה.

(מאור ושמש רמזי פסח ד"ה ויראה)

כשיגיע משיח ישתכחו כל השפות ולא ידעו אלא את לשון הקודש

אמר רבי מנחם מנדל מרימנוב בו ברגע שיבוא משיח צדקנו ישתכחו כל השפות שבעולם ולא ידעו אלא את לשון הקודש בלבד, שנאמר (צפניה ג, ט) כי אז אהפוך על עמים שפה ברורה.

(אבות על בנינים הקדמה ד"ה בצפניה)

בשדה השמיטה

פרשת ויחי

פנינים מתוך שיעורו השבועי של הרב ג' אברהם יעקב סלמון שליט"א

עונג שבת בכל שנת השמיטה

בשיעור בפרשת ויחי נתבאר בס"ד שיש ענין של שמחה בכל שנת השמיטה, והוא כענין השמחה של שבת קודש שבו נאמר 'ישמחו במלכותך שומרי שבת', וגם שביעית נקרא שבת, ויש להוסיף מש"כ הארז"ל (טעמי המצות שבס' ליקוטי תורה פ' בהר) דבשמיטה עולים העולמות דבריאה יצירה ועשיה עד המלכות דאצילות, א"כ והו' שמחו 'במלכותך' שביעית בבחינת מלכות.

ועתה נוסף ונבאר שיש גם ענין של 'עונג' בשנת השביעית כמו בשבת קודש, כמש"כ בס' 'לקט שיחות' (מגרי"ל אייזיק שר זצ"ל ר"י סליבדוקא, פ' בהר) אחר שהביא דברי הרמב"ן שכ' שביעית היא שבת בשנים, וזה סוד מסודות התורה, כתב: וא"כ כמו ששבת יש עיקר גדול של 'וקראת לשבת עונג', כן הוא בשבת הארץ, שבכל השנה הזו צריכים כל ישראל להתענג על ה', כמו בכל ש"ק, והסבר הענין הוא עפ"מ ש"כ בשאלות (א) בטעם מגוחות השבת ועונג השבת, כי בו שבת מכל מלאכתו. היינו שהוא זמן חנוכה הפלטרין של מלך, ולשון 'יחל אלקים ביום השביעי' (בראשית ב', ב) אינו שאז סיים למלאכתו, שהרי שבת ביום השביעי הוא [כמש"ק רש"י שם, וכן נה' ב"ר י"ט, ט], אלא הוא מלשון 'כלולית בתי' חנוכה הבית, והאדם מוזמן לשולחן המלך לשמוח עמו בחגיגת ביתו, וכן הוא בשנה השביעית במשך השנה כולה, כי לי הארץ כי גרים ותושבים אתם עמדי' (ויקרא כ"ה, כ"ג), היינו אורחים מוזמנים לשולחן המלך, וודאי זה עדיף להיות סמוך על שולחן המלך שהוא אבינו שבשמים מאשר להיות בעלים על נחלת שדה וקצר שיש לה גבול ומיצה. ובספר יוסיפון (פ"ג) מנצא מפורש שיהודים היו חגים בשנת השמיטה. שמסופר שם על מלחמה שערך הורקנוס נכדו של מתתיהו החשמונאי עד אשר אמר: 'חדל אני מהמלחמה, הנה שנת השמיטה באה אשר קדש לה', ואינו רוצה לשפוך דם בשנת הקודש, ויהי לימים אחרים ותבא שנת השמיטה אשר יחוגו בה היהודים, וישמרוהו כיום השבת, ולכן חדל הורקנוס מהמלחמה ושב וירשלימה ע"כ. הרי שכך נהגו בישראל להשמר מדברי חולין כיו"ט בשנה זו, ולא די במה שאנו משתדלים בקיום הלכות השמיטה ואין אנו חושבים איך לשמוח ולהתענג על ה' בשבת הלזו. 'שבת לה' הוא טעם המצוה ונשמחה, ובלעדי הרי היא כנוף בלי נשמה, ויש לנו לצייר לעצמנו איך כל ישראל שבתו לה' שנה שלמה, בבגדי שבת, ובזיו פנים של שבת, והתענגו על ה', וידעו דעת אלקים שהם בנים למקום ותושבים עמו וממוכים על אבותיהם.

עומק הבאר

עיונים בפרשת השבוע מהרה"ג יהודה שלפונרסקי שליט"א מרבני לומדי בית מדרשונו ב"ב

בענין מש"כ רש"י שמשוה ואהרן שקולים היו

הוא אהרן ומשה אשר אמר ה' להם הוציאו את בני מארץ מצרים על צבאותם (ו', כ"ו)

מה שהקדים כאן אהרן למשה, כגון ברש"ם ובאב"ע וכו"כ מהר"ל ד', שאצל הלדה הקדים אהרן למשה לפי שהיה גדול ממשה, ואילו אצל הדיבור הקדים משה לאהרן לפי שהוא היה העיקר, וע"כ בס' אצרות מגדים שהארץ בזה בטו"ט.

ובס' דרש משה כ' וז"ל ויש לבאר שכיון שאהרן עשה כל ימיו ובשלימות רצונו של הש"ת מה שבכוחו היה לעשות, הוא שקול כמשה, אף שמשוה הוה בעצם גדול ממנו, מ"מ כיון ששניהם עשו מה שצטווו כפי יתלם שיהיה הם במעלה ע"ל. ולפי"ז מבאר שם סוגיית הגמ' (ב"ב י"ג) יוסף בדר"י חלש אינגיד, א"ל אבוא מה חזית א"ל עולם הפוך ראיתי עליונים למטה ותחתונים למעלה א"ל עולם ברור ראית ע"כ. והביאור הוא דעליון הוא מי שכחותיו וכשרונותיו גדולים שם הוא למטה אם לא עשה כפי כחו. משא"כ הקטן אם עשה כפי כחו, אף שכאן הוא תחתון, למעלה הוא גדול שעשה כל מה שביכולתו ע"כ. וע"כ בס' 'אהל משה' כאן (להגמ"י שיינרמן י"ג) מש"כ בזה דברים נפלאים, וידוע שהרבי ר' זושא זצ"ל אמר שפתי"ל לא יסאלו אחי למה הוא לא היה במדרגת הקדמונים, אלא למה לא הייתי ר' זושא.

והנה בתוספתא (פ"ה ברייתא) איתא רשימה של דברים שקולין זה כזה, וכן משה ואהרן, ואילו במתנ"י שם איתא רק כבשים ועיזים תורים ובני יונה אב ואם, וצ"ב מדוע במתנ"י לא תנן מה דתנן בתוספתא, וי"ל בכמה אופנים, או משום שבאמת אינם שקולים ממש וכמש"נ"ת לעיל, א"כ תנא ושייה, א"כ הדמשה לא מנתה אלא כאלו שיש בהם נפ"מ לדינא.

א כ"א ייחס גדולתו ומעלתו לזולתו

והנה במד"ר שה"ש (ו', ה) איתא בזה"ל: שני שדיך אלו משה ואהרן וכו' וכו' מה השדים הללו אין אחד מהם גדול מחבירו, כך היו משה ואהרן, הה"ד הוא משה ואהרן וכתוב הוא אהרן ומשה לא משה גדול מאהרן ולא אהרן גדול ממשה בתורה, ר' אבא אמר משל למלך שהיו לו שתי מרגליות טובות ונתנן בכף מאוונים לא זו גדולה מזו ולא זו גדולה מזו כך הם משה ואהרן שוים ע"ל המדרש, וכנראה שיש שלא גרסו במדרש מילת 'בתורה', ולמשל שבפי"ע עץ יוסף כ' שהיו שקולים בצדקות וחסידות, וגם בשאר המקומות בחז"ל ליתא חיבה זו. ונתתיק לשונו הצח של פירוש ענף יוסף ע"ל המד"ר (בשה"ש וז"ל: הכונה שנודע שמשוה ע"ה היה גדול מאהרן בשפע הנבואה וכפי גודל דברו בו ית' כך גדול כמו בעשיית אומות ומופתים, מה שלא הגיע אל מדרגתו בזה בלי ספק אהרן קדוש ה', אמנם אהרן כבר התפרסם כי גדול כמו במענה פיו לפני מלכים יתיצב לדבר צחות, ונתעלה בזה על משה ע"ה וכו', ולפיכך עשאו ית' לאהרן נביאו של משה ומתורגמנו, משה היה משפיע לאהרן הדבור האלקי ומסמיע בכחו בעשיית האותות וכו'. וצדקתם היה כי כל אחד מהם דבר עצמו אשר הוא נתעלה על חבירו לא היה תולה הגדולה בעצמו להיות לו קדימת מעלה על חבירו, אלא אדרבה היה מקדים את חבירו עליו דבריו הוודא וכו' (בזה ביאר הכתובים כאן, על ההוצאה מצרים שמשוה כתוב קודם את אהרן, ואילו על הדיבור לפי"ע, שאהרן היה העיקר כתוב קודם את משה, כי כ"א ייחס גדולתו לזולתו), וזה מאמר הכתוב שני שדיך וכו' האחים האלה אשר לפי האמת הם שני שדיך שני מיני משפיעים משונים זמ"ו, כי הא' משפיע נבואה וכה עשיית נסים, והא' משפיע לשון למודים ודברי צחות, הם לא מיישוב את עצמם וכו', 'נחמ"כ ביאר את המשל למרגליות ע"ש) עכ"ל. וגם לפי"ז מיישוב קו' השל"ה, דשניהם שקולים אין הכונה שלשניהם היה את אותו מעלות ומדרגות, אלא שלכ"א היה מעלה אחרת. (אלא דצ"ב קצת מש"כ דמעלתו של אהרן זה היה צחות לשונו, והרי לכא"ו לא הגיע ע"י ע"י עמל עצמו, וטפי חולל מעלת אהרן שלום' של אהרן וכו' וכמש"כ אידך מפרשים).

ויש להוסיף בזה את מש"כ בפי"ה מהר"ו (ב"ר שם) על מה דאיתא שם הדשמים והארץ שקולים הם, וז"ל: ופירושו של תיבת 'שקולים', אין הכונה שהם זומים ממש, כי איך יתכן לזמות הארץ הענווה והגשמת להשמים הספיריים והרוחניים וכו', וכן הענין כמו שבארתי כבר וכו' שכל שני ענינים ששניהם עיקרים אפי"ה אם גדול והא' קטן רק שניהם הכרחיים בקיום הדבר נקראו שקולים אף שאינם שוים רק ש"כ"א שלם בענינו ולא יתכן בלעדו עכ"ל, וכן הוא הפירוש גם באהרן ומשה ששניהם שקולים היינו ש"כ"א שלם בענינו ולא יתכן בלעדו. ובברכת ה' הצ"ב (על מביילתא שם) ג"כ כ' דשקולים הם היינו דשניהם היו נחוצים בכחותיהם הגדולים לישראל, וע"ש שביאר שיעיקר כחו של אהרן בשעת יציאתם מצרים היה השפעת הפרנסה לישראל, ובהו היה יותר ממשוה.

ויש להאריך עוד, וזה לחכם ויחכם עוה, ויה"ר שנוכה להגיע למעלת אבותינו ורבותינו, וכבר כ' הרמב"ם (חטבה ה', ב) שכא"ר ראוי להיות כמשה רבינו ע"ה, ובתנ"י א"י חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי.

א) האם משה נחשב רבו של אהרן או חבירו כ' רש"י הוא אהרן ומשה, יש מקומות שמקדים אהרן למשה, ויש מקומות שמקדים משה לאהרן לומר לך ששקולין כאחד עכ"ל.

ובתחילה נציין בזה כמה מקורות בחז"ל בענין ייחס בין גדולת משה לגדולת אהרן. הנה בהמשך הפרשה (ו', ה) כתיב 'ויבא משה ואהרן אל פרעה, והק' במד"ר שם: והלא אהרן היה לו ליכנס תחילה שהרי גדול היה ממנו בשנים, ולמה משה, שהיה גדול ממנו בארץ מצרים שנא' גם האיש משה גדול מאד, (פ"ה ע"ז יוסף שלא רצה אהרן למעט גדולתו בעיניהם), דבר אחר לפי שעשה הקב"ה אלהים על אהרן על אהרן שנא' ואתה תהיה לו לאלקים, ודרך ארץ הרב נכנס תחילה ע"ל המדרש. ובמד"ר (שמות ג', ט"ז) איתא: ואתה תהיה לו לאלקים, אע"פ שהוא אחיך הגדול ממך יהיה מוראך עליי, ומכאן אמרו מורא רבך כמורא שמים. (וכע"ז בשה"ש א', י). וברש"י (לעיל ד', ט"ז) כ' ואתה תהיה לו לאלקים, רבך ולושה, ובס' 'הוגי שעשועות' שם פ' דרש"י בא לאפוקי מהמדרש, דאין הכונה שמשוה יהיה רב ואהרן יהיה התלמה, אלא הכונה שאהרן יצטרך לשמוע ציוויו של משה, וכמש"כ רשב"ם 'שר ושופט מה שתצווה לו יעשה' עכ"ל. ולהלן פר' בא (י"ב ג') דברו אל כל עבד בני"י. כ' רש"י וכו' אהרן מדבר והלא כבר נאמר ואתה תדבר, אלא חולקין כבוד זל"ו ואומרים זל"ו למדני, והדיבור יוצא מבין שניהם כאילו שניהם מדברים, אמנם ע"י במכילתא שם עוד תירוצים. ור' ישמעאל אומר שם שאהרן היה מרכין אגו לשמוע באימה ממה. והנה באמת אהרן ג"כ למד משה, כדאיתא בערוכין ב"ד, וע"י רש"י (להלן ל"ה ל"ב במדבר ט', ו), ובתני"ט (אבות ד', י"ב) כ' דאע"פ שהיה משה רבו של אהרן, מ"מ כיון דאהרן היה אחיו הגדול לכן היו שקולים (הר"ד בפי"ה באר בשדה על פריש"ן). וברש"י (ס"פ בשלה) ע"פ בחר לנו אנשים, כ' בחר לנו אנשים, לי ולך, והשווה לו. מכאן אמרו חכמים יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשלך, וכבוד חברך כמורא רבך מנין שנא' ויאמר אהרן אל משה בי אדוני, והלא אהרן אחיו וגדול ממנו [גירסת הגר"א במכילתא שם] מה ת"ל בי אדוני עשאו כרבו עכ"ל. ובמשכיל לודד (שם) כ' אע"פ דמשה רבני הוה רביה מ"מ כהויה שעתא כבר נתחכם אהרן וה"ל תלמיד חבר ולכן גמרינן מיניה כבוד חברך עכ"ל.

והנה בפרשת פסח שני (במדבר ט', ו) כתיב ויקרבו לפני משה ולפני אהרן, וברש"י שם הביא מהספרי שלא יתכן לומר שהם שאלו קודם את משה ואח"כ את אהרן כי אם משה לא היה יודע אהרן מנין לו, אלא בביהמ"ד היו יושבין קודם הכתוב ה' משום כבודו של משה, כדי שלא שיטה שהוא מקרא מסורס, ובאמת הם שאלו קודם את אהרן ואח"כ את משה. (ומשפיע לשיטה זו היה יכול להיות שמשוה ידע אהרן לאן). וברש"ם (כ"ב ק"ט) כ' לגבי פסוק דומה לזה בבנות צלפעך שבאו לפני משה ולפני אלעזר שהטעם בסדר הכתוב ה' משום כבודו של משה, כדי שלא להקדים תלמיד לרב ע"כ. וצ"ע דהתינת התם דאיירי באלעזר, אבל כאן באהרן לא שייך למימר הכי, דזה התורה נן מקדימה לפעמים את אהרן לפני משה. והנה בגמ' (ב"ב שם) מפרש המח' גבי בנות צלפעך למי הם באו קודם, והוא חולקין כבוד לתלמיד במקום הרב או אין חולקין. והק' בעמ' הנצ"ב (על ספרי ה"ל) דהתינת באלעזר, אבל באהרן גבי פסח שני, מה המח', וודאי אהרן לא נחשב לתלמיד אלא לחבר לפני משה, כמבואר באר"ז פ"כ"ז (הובא בע"ז ברש"י ס"פ בשלה ה"ל). וא"ף שבגמ' בעירובין איתא דכשמשוה נמר לשנות פרקו לאהרן, נסתלק אהרן וישב לשמאלו, ופרש"י שהוא משום שהמהלך לימין רבו ה"ו בור וכ"ו היושב לימין ע"כ, היינו דוקא באותה שעה ששנו לו פרקו [או נחשב כהלמ"ד], ולגמרא דמשה היו צריך ולא לטברא, ועוד מגופא מוכחא הכי, דאלת"ה, האיד היו שואלין את אהרן בפ"ע, הא אסור להורות במקום הרב, אע"כ דאהרן נחשב חבר למשה עכ"ל, ע"ש מש"כ ליישב. והנה בתוספתא (מגילה ג' י"ג) איתא קטן מתרגם ע"י גדול וכו' שנא' ואהרן אחיך יהיה נביאך ע"כ. משמע דאהרן נחשב קטן לגבי משה, וי"ל דהיינו לגבי נבואה, וכדלהלן.

והנה ברש"י (להלן י"ה, א) כ' דשקול כנגד כל ישראל, וצ"ע מה אם אהרן, וי"ל לייחס ליציאת מצרים משה היה העיקר וי"ל.

ב) בביאור דברי רש"י ששקולין היו

והנה רש"י כ' כאן כתב יש מקומות שמקדים אהרן למשה ויש מקומות וכו' לומר לך ששקולין כאחד ע"כ. והקשה השל"ה הק' (תושב"כ וראו ל"ד) ועוד הרבה מפרשים וכאן כתב רש"י שהם שקולים, וצ"ע דבתורה מבואר כמה מעלות שיש למשה מעלות יתירות על אהרן, ולא קם נביא עוד בישראל כמשה, 'למנות ה' יביט', והאיש משה עניו מאד מכל האדם וגו', ותכח ליישב שמעלות אלו של משה נאמר דוק לאחר מתי, לפי שכאשר משה קיבל את התורה נעשה גדול מאהרן, אבל קודם מתי שקולים היו. וכע"ז כתבו זק"ה בפנים פיות, ובמשכיל לודד כאן, וע"י בצדה לדרך על פריש"י, וע"ע בתנ"י לחתם סופר ובכתב סופר מש"כ ליישב, וביקור מש"כ רש"י 'יש מקומות' צ"ב ב' דלכא"ו רק כאן הקדים אהרן למשה, ובאמת יש מפרשים שכתבו טעם אחר בביאור

באר בשדה - שטפנשט

התחיינה העצמות היבשות האלה

חנוכת בית הכנסת ה'שילהויף' בסיגט רומניה
בראשות כ"ק אדמו"ר שליט"א מסאטמאר

היישר משדה התעופה שבעיר סאטמאר, התקבל הרה"ג אברהם יעקב סלמון שליט"א רב קהל שטפנשט בארה"ק וברומניה ומייסד האגודה למקומות הקדושים ברומניה לשיחה ארוכה ומקיפה בקודש פנימה, בה העולו נושאים רבים הקשורים לחיי הקהילות ברומניה ולהתפתחות הרוחנית של יהדות רומניה, בעקבות המעמדים הרוחניים המתוכננים לקראת שבת קודש פרשת תולדות, מעמד חנוכת הבית לבית מקדש מעט זה. הרה"ג אברהם יעקב סלמון הציג לאדמו"ר שליט"א את פרויקט בניית מקווה הטהרה בעיר יאס העומד לקראת תחילת בנייתו, והאדמו"ר שליט"א בירך בחום את הפרויקט הגדול שיפיח רוח של חיים יהודיים בלב רומניה המשוועת לפעילות יהודית ולהחייאת העצמות היבשות בה.

במקביל באותו שבוע, בסופו, נערך בקצה השני של רומניה מעמד מרגש רב הוד של 'התחיינה העצמות היבשות האלה' חנוכת הבית למבנה המפואר ורחב הידיים של בית הכנסת ה'שילהויף', בסיגט שרומניה, בראשות כ"ק אדמו"ר שליט"א מסאטמאר שהופיע כבוד בראשות כחמש מאות חסידים ואנשי מעשה, שבאו לחונן את בית המקדש מעט שהוקם ביוזמתו ברוב פאר והדר חיצוני ופנימי גם יחד, ובתוכו גם מקוה הטהרה הענק והמשוכלל, חדר האוכל והאולם הענק ומטבחי ההכנסת אורחים מאובזרים בכל הציוד הדרוש לצורך קליטת המוני חסידים ואנשי מעשה שהגיעו ויגיעו ברבות הימים לפקוד קברי אבות בעיר סיגט שברומניה.

ביום חמישי עם הגיע כ"ק אדמו"ר שליט"א לעיר סיגט

שיחת קודש עם כ"ק אדמו"ר מסאטמאר שליט"א בע"ת סיגט יצ"ו

הרב סלמון: מרחק למעלה 400 ק"מ מייאס לסיגט. ולפני כן עוד 400 ק"מ מבורסט ליאס, בתחילת השבוע ליוו למנוחות בבוקרסט את הפרעזידנט של הקהילות, היו שם משלחות מהרבה מקומות ומקהילות מכל רחבי רומניה, וכאשר שמענו על מה שנבנה כאן בצד השני של ראמעניא בארתי ממרחקים להתחזק בזכות הפעילות שנעשית כאן ולקבל מושגים איך צריך לחדש את ההיסטוריה כאן. כי האמת הוא שאף שבמשך ימות השנה אפשר שהבנין שבנו כאן לא יהיה מלא, אבל עצם המעמדים הללו מכניס חיות גדולה בבני ישראל הדרים במדינה זו. כשרואים את הבית מדרש שבנו כאן, הרי זה נתון מושגים מה שצריכים לבנות במקומות אלו. ובע"ה הרי כתוב בגמרא (מגילה כ"ט.) עתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבל שיקבעו בארץ ישראל, אז לעתיד לבא הבית מדרש מכאן יקבע בארץ ישראל, אז בוודאי הרבי יקבל שטח כזה עצום בארץ ישראל לבית המדרש של סיגט ויהיה זה בית מדרש לשם ולתפארת.

בתחילה האדמו"ר שליט"א ביקש להביע דברי ברכה והערכה להגאון הצדיק רבי יואל טוביאס שליט"א רב אב"ד שכון ו' בכ"ב אשר ידיו רב לו בהקמת מקוואות טהרה ברומניה, ואשר לפני כשתים עשרה שנה עת החלו העסקנים לרכוש את השטחים ולטוות את תכניות בניית בית המדרש בסיגט, סייע רבות בקשריו הענפים עם ראשי הקהילה היהודית ואנשי העירייה המקומית, לבל יעמדו מנגד ויתנו כתף להשלמת פרויקט רב מימדים זה.

הרב סלמון סיפר לאדמו"ר כי הגיע כעת מהעיר יאס, ובתחילת השבוע בבוקרסט שם נערכה הלויית הנשיא של הקהילות היהודיות ברומניה, ועתה אנו זוכים להשתתף במעמד של פעילות להחייאת היהדות בקצה השני של רומניה שלבטח תקרין ותשפיע על כל האיזור ועל כל יהדות רומניה.

הרב סלמון: אנו באים עכשיו מהעיר יאס. אדמו"ר שליט"א מסאטמאר: מזה מקור משפחתכם? הרב סלמון: אני נכדו של הגה"צ ר' שמואל טוביאס זצ"ל רבה של פיאטרא ניאמץ שפעל רבות במסירות נפש גם ברומניה וגם כשעלה לארה"ק להחזיק דת ישראל על תילה. כיום הקמנו קהילה קדושה ובית הכנסת אורחים ביאסי פה ברומניה.

אדמו"ר שליט"א מסאטמאר: האם אתם גרים פה ביאסי. הרב סלמון: אנו נמצאים כאן לסירוגין. לפני המגיפה היינו כאן מגיעים יותר, היום הדרכים קשים, נבקש מהרבי ברכה לחיזוק הקהילה ביאסי, ושיהיה הכל על פי גדרי ההלכה הצרופה, כי יש כאן בעיה גדולה הקיימת בכל הקהילות כאן, לדאבוננו נישואי התערובת רבו מאד, ומשום כן יש הרבה שאלות על גיורים לאותם שאינם יהודים על פי הלכה. לפעמים באים לתפחינו מקרים, שבאים בשביל גרות לשם אישות, ולפעמים הנכרית יש לה יותר מושגים ביהדות מהיהודי, ולמגדר מילתא קבענו שאין אנו עוסקים כלל בגירות, שזה שייך רק לבתי דינים קבועים העוסקים בכך.

אדמו"ר שליט"א מסאטמאר: טוב מאד, אסור להתעסק בזה כל באיה לא ישובו.

אדמו"ר שליט"א מסאטמאר: העיר יאסי נמצאת בצד השני של ראמעניא, היה לכם מהלך גדול עד לסיגט.

הרב סלמון: נמצא עמנו כאן ר' דן האס, הפרעזידנט של העיר זאלוי בטרנסילבא, יש בקהילתו עשרים יהודים כשרים, ועוד ארבעים יהודים מנישואי תערובת הוא מבקש ברכה לו ולקהילתו.

אדמו"ר שליט"א מסאטמאר: שיזכו לפעול למען היהודים כל טוב.

הרב סלמון: יאס היום היא עיר בפני עצמה בזכות שיש אפשרות של נסיעה מארץ ישראל ישיר ליאסי, והרי זה על אם הדרך לנוסעים לטשערנוביץ ולשאר מקומות באוקראינא, ויש הרבה שנוסעים דרך יאסי.

ביאסי נטמן הרה"ק ר' מנחם נחום משטפנשט, בנו של הרה"ק מרוזין, שם בנינו אהל על הציון הק' בבית החיים, ואנו עומדים לבנות מקוה בע"ה לצד בנין ההכנסת אורחים שכבר בנינו.

הרב סלמון העניק להרה"ק אדמו"ר שליט"א מסאטמאר את הספר 'אמונת אמת' שהו"ל מהרה"ק אדמו"ר הראשון משטפנשט.

עם הפרודנט של קהילת זאלוי מר דן האס

אדמו"ר שליט"א מקבל את התכנית לבניית המקווה ביאס

זכרון להולכים יהדות רומניה נפרדה מנשיא הקהילות היהודיות

ביום כ"ה מרחשוון תשפ"ב ליוו אנשי הקהילות היהודיות ברומניה את היר"ד ונשיא פדרציית הקהילות היהודיות ברומניה מר אאורל וינר, הנקרא בשמו היהודי אורי בן יונה, לילד העיר שטפנשט ופעיל נמרץ להנצחת זכר הצדיקים משטפנשט, וכל הפעולות הנעשות על ידי מוסדות שטפנשט ו'האגודה למקומות הקדושים ברומניה', משלחת מיוחדת מטעם מוסדות שטפנשט בראשות הרה"ג אברהם יעקב סלמון שליט"א רב קהילת שטפנשט יצאה לרומניה להשתתף בהלוויה הממלכתית שהתקיימה בבוקרסט בירת רומניה, מסע ההלוויה נערך תחת מגבלות הקורונה ובהשתתפות כל כלי הקודש הרבנים המכהנים ברחבי רומניה, ומשמר כבוד של חיילים מצבא רומניה, במהלך ההלוויה נישאו הספרים לזכר מפי אנשי הקהילה היהודית בראשות הנשיא החדש מר סילווי ווקסלר ובני משפחתו של המנוח שהעלו על נס את פועלו ומסירותו למען יהדות רומניה, ובמיוחד בעת כהונתו כנשיא הפרציה, כהכרת הטוב על כל פעולו למען האגודה למקומות הקדושים ברומניה יצאה כאמור משלחת מוסדות שטפנשט במיוחד מארץ ישראל להשתתף בהלוויה ברומניה, ליד קברו שנכרה בבית העלמין העתיק 'פילנטרופיה' שבבוקרסט נשא הרב אברהם יעקב סלמון שליט"א

דברי פידה מהרב רפאל שפר שליט"א הרב הראשי על רקע בנין בית העלמין פילנטרופיה המשך בעמוד הבא

מהנעשה ונשמע ברומניה

המשד מעמוד קודם

דברי פרידה, להלן משא ההספד: אני מתייצב כאן ליד הקבר הפתוח של ידי אמיח למען עם ישראל ולמען יהדות רומניה מר אאורל ויגר ז"ל, הגעתי הרגע מארץ ישראל בטיסה מיוחדת לתת כבוד אחרון לנשיא הפרציה של הקהילות היהודיות לשעבר. כרב קהילת שטפנשט בישראל וברומניה וכיו"ר ה'אגודה למקומות הקדושים ברומניה' אני מבקש להצדיע לגנרל הגדול של יהדות רומניה שפעל ועשה כה רבות לזכר הנצחת יהדות רומניה, אשר בוכותו שוקמו עשרות בתי כנסת היסטוריים ברחבי רומניה ונשמרו מאות בתי עלמין ורבות מצבות קודש לצד תחזוק הקהילות הקיימות הפזורות ברחבי רומניה.

השבוע נכנס לחודש כסלו, חודש של אור והג החנוכה, המנוח מר ויגר היה אור גדול לכל הפעילות המבורכת שלנו לשימור מורשת יהדות רומניה, הוא הטיח את עצמו וביקר אישית במוסדות בארץ ישראל, בבני ברק, וליד קבר הצדיק משטפנשט בבעתים, ביקר בבית היהודי שהקמנו בית ההכנסת אורחים ביאס על ידי בית הקברות איפה שקבור הצדיק הרבי הראשון משטפנשט, יחד גם ערכנו תפילה בקבר הצדיק הראשון משטפנשט, ביקרנו בבית העלמין בעיר שטפנשט העיר בה נולד ואת זכרה לא שכח כל ימי חיו.

זכינו יחד לננות מוזיאון לזכר תולדות העיירה ובית הכנסת אורחים בתוך בית העלמין בעיר שטפנשט, הוא זכה לשקם את הכניסה לבית העלמין, לשפץ את הכביש הכניסה ואף בוכותו הונצח רחוב על שם הצדיק באחר מהרחובות של העיירה שטפנשט.

עוד תכננו הרבה תכניות למען מורשת יהדות רומניה ולא את כולם זכינו לממש, עכשיו שאתה עולה לעולם העליון, כל הפעולות המבורכות שלך בחיך מלווים אותך שם לפני כסא הכבוד, בטח תוכל להיות מליץ ישר אצל כל אותם צדיקים וקדושים שאת זכרם הנצחנו בכל כך הרבה פעולות, שנוכה ונצליח למלא את השליחות ההיסטורית שלנו כאן בעולם הזה, כפי שתמיד נהגת להזכיר לפני כל מי שפקפק בתועלת הפעולות להנצחת העבר ההיסטורי המפואר של יהדות רומניה מה אנחנו משאירים כאן בעולם הזה אם לא ננציח את העבר המפואר שלנו לתועלת הדור הצעיר שידע להמשיך וללכת לאורם של אבותינו.

לך בשלום ותנוח בשלום ותעמוד לגורלך לקץ הימין, יהיה זכרך וזכר מפעליך מבורכים ומאירים לעד.

הרבנים ומשמר הכבוד בהלווית מר אאורל ויגר בבוקרסט

כאשר הגיע הרה"ק ר' אורי לאנדמאן ליאס, חיפש מקום להתפלל במקום שאין שם תפילה, ולא מצא, ואז נסע לעיר פודולאי הסמוכה. בעיר יאס קיים עדיין בית מדרשו של הרה"ק מאפטא, שגם הרה"ק מבראדיטשוב התפלל שם.

אדמו"ר שליט"א מסאטמר: יש עובדא שהרה"ק מבראדיטשוב היה בעיר קראלי, וקרא שם המגילה, ובשעת הקריאה קפץ מעל הבימה, ולפני המלחמה היה שם הבימה שאמרו שעל בימה זו קפץ הרה"ק בשעת קריאת המגילה.

הרב סלמון: בספר מעיין החסידות שחברו הרה"ח ר' מנחם גוטמאן מיאס מביא באריכות מה שהיה בשעה שהרה"ק מבראדיטשוב הגיע לעיר יאס אצל הרה"ק מאפטא, שהיה זה שבת גדולה וכל יהודי העיר השתתפו בה.

בחצר בית המדרש של הרה"ק מאפטא יש שם קבר החתן והכלה, והרב גוטמן כותב שהבעש"ט היה שם, ואמר שהם מנעו מגיפה למשך מאתיים שנה, ומעשה זה היה בשנת תק"א, ובשנת תש"א היה הפוגרום הגדול שעשו הרשעים ביהודי יאס, ונהרגו אז כ"ד אלף יהודים.

בבית החיים ביאסי טמונים גם הרה"ק ר' שמעלקא טובישי והרה"ק ר' אהרן משה טובישי.

אדמו"ר שליט"א מסאטמר: הרה"ק ר' שלום טובישי חיבר הספר שאילת שלום.

הרב סלמון: הרה"ק ר' שלום היה רבה של העיר בוטושאן, ושם מנו"כ, ובנו הרה"ק ר' חיים חיבר הספר חיים של שלום.

אדמו"ר שליט"א מסאטמאר: מהרה"ק ר' שמעלקא נשאר ההגהות על הש"ס שנדפס בש"ס ווילנא.

הרב סלמון: הרה"ק ר' שמעלקא היה חותנו של הרבי ר' מרדכי'לה מנדבורנא, מספרים שהרה"ק היה משודך עם כלה אחת ששמה היה חיה, וביום החופה היא נעלמה, אמר לו אביו הרה"ק הרבי ר' בערצ'י שימצא לו 'חיה' אחרת, ואכן הרבנית היה שמה חיה, היא קבורה בעיר ביטשנא, ועל מצבתה נרשם הברייתא בפרק שירה 'חיה' אחת יש ברקיע'. הרבי ר' מרדכי'לה לאחר נישואיו היה דר כמה שנים בעיר יאס, ביטשנא סמוכה פה לסיגט מעבר הגבול. כמו כן בנו הרבי ר' מאיר מקרעטשניף ישב בעיר יאס כעשר שנים, והוא נטמן בעיר קרעטשניף גם פה בסמוך לסיגט. בעיר ספינקא הסמוכה כאן לסיגט נטמן הרה"ק מספינקא, וכאשר העלו את ארונו היה פשרה עם גויי המקום שישאירו את המציבה, שלא ידעו שהוציאוהו משם, והמציבה נשארה שם עד היום בשלמות, היו חסידים שהיו הולכים ברגל מספינקא לסיגט.

הרב סלמון: אנו עוסקים הרבה בשימור וגילוי מצבות ברומניה. השבוע חיפשנו בעיר פודולוי מצבתו של הרה"ק ר' אורי לנדמן, ויש בידנו רק המציבה של הרבנית אותה מצאנו השבוע. זהו עבודה גדולה, בבית החיים ביאס יש כמאה אלף קברי ישראל, חלק מהם הם מצבות של כמה מאות שנה, ששיני הזמן נוגסים בהם. אדמו"ר שליט"א מסאטמאר: זהו פלא שברומניה שמרו הגויים על בתי החיים בשלמות.

הרב סלמון: בשנות המלחמה לא היו כאן הנאצים, אבל הרשעים מרומניה עשו עבודתם.

אדמו"ר שליט"א מסאטמר: בהצלחה גדולה בכל מפעלותיכם.

ונפרדו לשלום

הרב סלמון: הספר הזה נערך מכתבי חסידים וכתבי של הרב מנחם בריאר זצ"ל אביו של אדמו"ר מבאיאן שליט"א הוא נולד בשטפנשט, ואביו הגה"ח ר' יוסף היה רבה האחרון של העיר שטפנשט. אדמו"ר שליט"א מסאטמר: הרה"ק מריבניץ היה מחסידי שטפנשט.

הרב סלמון: הוא היה אצל האדמו"ר השני משטפנשט, הרה"ק מריבניץ נולד בעיר יאסי והתייתם מאביו, והרה"ק משטפניטש קרבו בקירבה גדולה, אביו וזקיניו היו אצל האדמו"ר הראשון משטפנשט.

אדמו"ר שליט"א מסאטמר: פלא עצום המסירות נפש של הרמניצער ליהדות, מן הסתם כתלמיד הוא ראה את זה אצל רבו.

דברו אודות מוסדות שטפנשט

הרב סלמון: זכינו להקים קהילות שטפנשט בעיר בני ברק, ובעיר אלעד יש לנו תלמוד תורה, ובעיר גבעתיים סמוך לציון הרה"ק משטפנשט הקמנו ישיבה על קברו ממש, וכמו כן הקמנו הקהילה ביאסי. ביאסי קנינו בנין ואנו מקוים לבנות מקוה, ונבקש ברכה שנוכה לברך על המונגה.

אדמו"ר שליט"א מסאטמר: מה המצב של הקהילות פה ברומניה?

הרב סלמון: בשנתיים האחרונות בשעת מגפת הקורונה יש חורבן גדול בקהילות היהודיות ברומניה, בתי המדרש סגורים, אין מתפללים בציבור וגם אין נאספים כאחד, מחמת הפחד הגדול, התפילות ברובם נערכים כאן על ידי טלפון.

אדמו"ר שליט"א מסאטמר: השי"ת יעזור שיהיה בהצלחה גדולה.

הרב סלמון: הרה"ק מאפטא זי"ע אמה, יאס ר"ת ס'וף ארץ ישראל.

אדמו"ר שליט"א מסאטמר: הרה"ק מאפטא היה חמש שנים רב ביאסי לפני שהגיע למעוזבוז'.

הרב סלמון: וכאשר יצא משם, מחמת המחלוקת שעשו עליו חסידי חב"ה, ועשו שם רדיפות גדולות להרה"ק, שחלקו עליו בשיטת הפצת החסידות וענין אמירת התורה, אמר שיש עוד ר"ת של יאס. מסופר שמחמת מה שעשו להרה"ק מאפטא התבטא בחריפות נגד החוזר דשם שלא יוציא שנתו, וכאשר שמע מה שהקפיד עליו הרה"ק מאפטא נסע החוזר תיכף לרבו הבעל התניא, והבעל התניא ברכו שיהיה זקן מופלג, ואכן הוא האריך ימים, והוא נקבר בבית החיים ביאסי, הוא ובניו ונכדיו. אדמו"ר שליט"א מסאטמר: פלא עצום, זה חידוש אצלי כל השתלשלות המעשה הזה.

הרב סלמון: בבית החיים ביאסי קבורים הרבה צדיקים, וביניהם הרה"ק ר' יוסף יאסקע מוואליטשיק, תלמידו של הרה"ק ר' פנחס מקוריץ, ועוד כמה מתלמידי המגיד והחוזר רבי יצחק משה מתלמידי הרב בעל התניא לצד כמאה אלף מצבות נוספות.

אדמו"ר שליט"א מסאטמר: ברומניה היו צדיקים גדולים שהפיצו את תורת הבעש"ט הק', גם הבאר מים חיים היה ברומניה.

הרב סלמון: הוא כיהן כרב הערים טשרנוביץ ובוטושאן. אדמו"ר שליט"א מסאטמאר: יאס הייתה עיר חשובה מאוד ברומניה.

הרב סלמון: ביאס היה נגיד גדול ר' מיכל דניאל, שהיום הוא היארצייט שלו בדיוק [ער"ה כסלו], והרה"ק מרוז'ין היה שולח את הרבנים אליו שיתמוך בהם, והוא היה מחזיק ידי הרבנים.

אדמו"ר מסאטמאר שליט"א מעיין בספר אמונת אמת

האדמו"ר שליט"א בקבלת הסקירה על הפעילות של האגודה למקומות הקדושים ברומניה

באר בשדה - שטפנשט

מצבות מספרות

מאוצרותיו של הרב אברהם יעקב סלמון שליט"א
רב דקלה שטפנישט

**פוגרום
בוקרסט**

הנאהבים והנעמים בחייהם ובמותם לא נפרדו
נסח המצבה שלא שרדה ברעידת האדמה.

מצבת האחים הקדושים יעקב ויוסף גוטמן בבית העלמין
פילנטרופיה על המצבה נכתב

פ"ג

האחים הקדושים שנהרגו כאחד בליל הפרעות
ביהודי בוקרשט בכ"ג טבת תש"א ר' יעקב
ומר יוסף הי"ד בני הגאון ר' צבי גוטמן
ת.נ.צ.ב.ה.

ליצדם נטמנה אם הבנים הרבנית עטל גוטמן שהייתה
בת הש"ב מאדו"ד שלא התאוששה מן האסון וכל ימיה
ביקשה לרדת ביגון שאולה לצד בניה. ובמאסר בנה הגאון
רבי אפרים בחדש אייר תשי"ד קיבלה שיתוק ממנו לא
קמה ה"י.

**הכמי
רומניה**

הר"ר יעקב והר"ד יוסף גוטמן הי"ד בני הגאון רבי צבי גוטמן זצ"ל

רב אב"ד בוקרשט בירת רומניה
נעקדו על קידוש השם ונרצחו על ידי הפורעים הליגיונרים הרומנים
ביום גבר האויב בפרוע פרעות בבוקרשט הבידה
כ"ג טבת תש"א
ומנו"כ בבית העלמין פילנטרופיה בבוקרסט

ה'דגל מחנה אפרים' מגדולי ומאורי החסידות ונכד
מייסדה הבעש"ט הק'. גם מצד אמו היה יחוסו רם
ונישא שכן אמו מרת חוה בילא שהייתה בת קדושים,
היתה בתו של רבי מרדכי שמואל בן רבי נחום
מגראנוב נכדת הרה"ק רבי שלום מפראהבישט.
כשרונותיו המופלאים עמדו לו לעלות בדרכי לימוד

במובנים רוחניים וגשמיים גם יחד, ובנוסף לזה היותו
מחוסן בחוסן נפשי אדיר שני תנאים אלו הם שהיו לו
להצלחת כהונתו כרב ומנהיג לקהל עדתו בבוקרשט.
הגאון רבי צבי גוטמן נולד בט"ו כסלו תרנ"ד בעיירה
'הוש', לאביו הגה"ח רבי אריה לייב גוטמן בן רבי
ברוך בן הרה"ק רבי אריה ליב מסדילקוב, נכד בעל

בין גדולי רבני רומניה בדור האחרון נמנה הגאון רבי
צבי גוטמן ז"ל שכיהן ברמה כרב ואב"ד של העיר
בוקרשט בירת רומניה. (ראה אודותיו במצבות מספרות גליון
88). התקופה הארוכה למעלה מארבעים שנה בהם
ישב על כסא הרבנות בבוקרשט היו ימי תהפוכות
ורק איש אשר כמוהו שנתברך ב'כתפיים רחבות'

באר בשדה - שטפנישט

'כרם צבי' דרשות לשבתות ומועדי השנה ודברים בעתם להודמנויות שונות ולמאורעות החיים. במשך השנים נולדו לו לגאון רבי צבי שני בני הגדולים הר"ר יעקב והר"ר יוסף ואח"כ נולדו לו שאר ילדיו בנו הגאון הרב אפרים מ"מ ברבנות בתל אביב וי"ד יעקב חסידי שטפנשט, ושלושה בנות. שני הבנים הגדולים הר"ר יעקב והר"ר יוסף הלכו בדרכי האב הדגול והיו לעסקנים והוגי דעות ידועי שם בקרב הקהילה היהודית בבוקרשט.

בפרוע פרעות בישראל

בכ"ג בטבת תש"א עם פרץ המאורעות והפוגרומים של חיל הלגיונרים בבוקרשט, נכנסו הפורעים חברי "משמר הברזל" לבית הרב, שם שהו מלבד הרבנית והילדים הקטנים, גם שני בניו ר' יעקב ור' יוסף אשר כאמור כבר אז הוכרו כפעילים יהודים נמרצים, ולאחר שקבלו מכות רצח הוציאו הפורעים מהבית, והביאו אותם לבית המעצר של "משמרות הברזל" יחד עם עוד יהודים טובים רבים. ומשם הם הועמסו על משאיות ונלקחו ליער "זילאבה", שם נורו למוות. שני בניו של הרב גוטמן נרצחו במקום, ואילו אביהם, הרב צבי גוטמן, אשר כפסע היה גם הוא בין הנספים ניצל בנס, כאשר הכדורים עברו מעל ראשו ולא פגעו בו, לאחר שברח מהיער הזדמן לכפר הסמוך ליער אולם להוותו נפל שוב לידי המשטרה המקומות שם כבר שלטו הלגיונרים של "משמרות הברזל" ובליילה שוב נלקח לגיא ההריגה ביער ושוב עלה בידו להנצל והוא חזר וברח ונלכד שוב בידי הפורעים עד ששוחרר ע"י פלוגות הצבא, ולאחר כמה ימים שהוחזר לביתו ומשפחתו הדואגים והדווים, זכה אף להביא את נפשות יקיריו לקבר ישראל. בנוסף לכאבו האישי מאוד כאב ליבו כאשר אז ראה את חורבן בית מדרשו והיותו למאכל אש. עם שוך המאורעות אור הגאון רבי צבי גוטמן כגבר חלציו ולא חלפו הימים והוא ייסד מחדש בית מדרש אשר נקרא בשם 'בית יעקב יוסף' לזכר קדושי בוקרשט וביניהם שני בניו ר' יעקב ור' יוסף הי"ד.

מצבת הגאון רבי צבי גוטמן בבית העלמין נחלת יצחק גבעתיים

תמימי דרך, פקידים ועסקנים מקומיים ולאומיים, כשדמותו המקרינה והכריזמטית של הרב מקרינה על כולם והוא היה אהוב לכל, כשכולם רואים "איש אשר רוח בו" כמי שממלא את תפקיד הרב כראוי וכנדרש בשעה קשה זאת, והוא מתגלה בפניהם בקומתו השלימה כרב ובמרצו הבלתי נדלה, ומזגו הלוהט הוא סוחף עמו את העסקנים המקומיים והקים מחדש את כל צרכי הקהילה הדתית הכוללים בתוכם תלמוד תורה. בתי המדרש ובהם שיעורי תורה וחברת ש"ס, בתי חינוך לבנות, מקוואות טהרה, ומפעלי חסד ורווחה, פעילותו העניפה הקנתה לו שם טוב בכל רבדי הציבור והוא הפך לדמות האהודה ביותר בין רבני בוקרשט הבריה. היה זה מאוד טבעי שנבחר כמועמד לרב ראשי של המדינה בבחירות שהתקיימו בשנת ת"ש, ואכן לרגל מועמדות זו כתב את החוברת על 'שליחותו ותפקידו של רב בישראל'. כמו"כ באותה שנה, פרסם את ספרו

וידיעת התורה ומתוך התמדה ושקדנות רבה מיילא כרסו בש"ס ופוסקים, ובגיל 17 כבר נמנה על סגל רמ"י הישיבה בחצר באהוש, כאשר בד בבד עלה ונתעלה והשלים עצמו בלימודי ההוראה ותוך תקופה קצרה הוסמך לרבנות ע"י גדולי הרבנים. בהגיעו לגיל 18 לחופה נשא את מרת עטל בת רבי חיים כסטר שו"ב בקהילת אדויד במשך השנה הראשונה התגורר בבית חמיו ושם אכל על שולחנו, כשהוא מסתופף בצילו של הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל מאדויד בנו של הרה"ק רבי יצחק מבוהוש זי"ע וחתנו של הרה"ק אדמו"ר הראשון משטפנשט זי"ע. אולם לא זמן ארוך ישב באדויד שכן כעבור כשנה והוא אך בגיל 19 (בתרע"ג) נבחר כרב העיירה קרואיעשט לשם עבר להתגורר עם משפחתו, ושם ניהג את רבנותו ביד רמה, כשהוא מחיה את חייה התורניים של העיירה ושומר על משמרת הדת, וכל הפרטים הכרוכים בהם: חינוך, כשרות, טהרת המשפחה ובית דין צדק, ומעל הכל ייסד שיעורי תורה וכדו'.

רבה של בוקרשט

שמעו הטוב של הגאון רבי צבי כרב צעיר, נמרץ ומלא רוח עשיה פקע למרחקים, ועם תום מלחמת העולם הראשונה כאשר העולם חזר לבנות את תילי החורבות שהותירה המלחמה, היתה זו תקופה יחסית רגועה עבור אחבני" ברומניה, ואכן בשנת תר"פ נתבקש ע"י ראשי הקהילה היהודית בבוקרשט, לעלות אליה ולכהן ברבנות בעיר כחבר בית הדין, וכרב 'בית המדרש הישן', שהיה מבתי הכנסת הגדולים והפעילים בבוקרשט, באותה תקופה שלאחר מלחמת העולם הראשונה היתה בוקרשט לעיר מרכזית ותל תלפיות לא רק להמוני בני"י מכל גלילות רומניה אלא גם לרבים המוני המזנים מאחבני" פליטי חרב שהתיישבו בבוקרשט, כך שהציבור שהיו תחת משרת רבנותו החדשה של הרב היה מגוון מאוד והיה מורכב מתלמידי חכמים חסידים ואנשי צורה, יחד עם בעלי בתים חשובים, יהודים כפריים, סוחרים

זכור השם מה היה לנו

תיאור מזעזע מפרעות הליגיונרים הרומנים

הוא יעץ לי ברמיזה כי כדאי לי להשאיר בבית לעת עתה ובחששו מכל הגה מיותר אמר לי בטלפון "אשרי יושבי ביתך" ברם, מתוך דאגה לנו, הוא עצמו עזב את ביתו ובא לפנות ערב לביתו להיות עימי. כך נמצאנו בדרת הלילה נאספים אל בית: שני הבנים יעקב ויוסף הי"ד רעייתי ע"ה וכן שלושת ילדי הקטנים יותר: חוה, והבנים אפרים ויצחק. כפי שהשתקף מהתנועה הבלתי רגילה ברחוב שלנו גבר המתח בעיר והלך: בביתו בקומה התחתונה התגוררו מספר זיירים ואחד מהם עלה אלי ויעץ שננעל את השער על מנעול ובריה ושלל נעלה את האור שמענו לו וכך עשינו. הערב עבר עלינו בהאפלה מוחלטת ובדריכות הנפש, השעות התארכו והיו כשנים, לא העזנו לשכב, נשארנו ערניים ומתוחים לבושים בלבושינו הרגילים, ציפינו... אמנם בני יעקב היה אולי במצב רוח פחות מדוכא, אולם בני יוסף הצעיר ממנו [אשר נתברך בעט ספרים היה מרבה לפרסם מאמרים בנגות האנטישמיות] היה כולו אחוז חרדה, חושיו הפנימים אמרו לו שיבאו לחפשו, ולקחתו מכאן... ליבו ניבא... אך אף אחד מאיתנו לא העלה על דעתו לצאת להחליף מחבוא, ומסתבר לאור התוצאות האיומות כי גם אם רצינו לא היתה לנו שום אפשרות כזאת, לצאת,

שכבר היה נשוי והתגורר מרחק מה מביתי, וגם

בית הכנסת 'היכל גראנדה' בבוקרשט לאחר הפוגרום

תיאור מפורט על מה שקרה עמו באותו פוגרום נורא אנו מוצאים בספר ע"ש בניו "שארית יעקב ויוסף" ומשם לספרו "ארץ הצבי": היה זה יום ג' כ"ב טבת תש"א הייתי בביתי ברח' אדמקי 9, סמוך גרנאה לבית הכנסת הגדול [בית הכנסת הזה היום מוכר בשם 'סינאגוגה מארי' - בית הכנסת הגדול, והוא מצוי ברובע היהודי וואקארשט אשר נחרב ברובו בימי צ'אוצ'סקו], בבוקר עוד הלכתי לביהכנ"ס שלי מה שנקרא "ביהמ"ד הישן" אבל בשעות היום כבר הורגשה בעיר מתחוות רבה: תנועה בלתי רגילה של צעירים מתפרעים ושל אנשי צבא ומשטרה, כמה וכמה התפרצויות והתנפלויות על אנשים ברחוב הם שהעלו את המתח לשיאים וגרמו להרגשה כי הקלחת רוחחת, ומשהו רציני עומד להתחולל בכל רגע, אם כי איש לא ידע מתי ואיפה, אחה"צ טלפנו אלי כמה מה"בעלי-בתים" מבאי ביהכנ"ס שלי ויעצו לי לא לצאת הפעם כמנהגי לתפילת מנחה ומעריב... לביהמ"ד חשוב זה הייתי רגיל ללכת מידי יום ביומו לשחרית מנחה ומעריב, ביהמ"ד זה היה שוקק חיים ואף בימי חול התקיימו בו עשרות מנגינים, כל בעלי "ארציט" ו"חיובים" ידעו כי כאן יהיה למצוא מנין כמבוקשם - כעבור זמן מה אף התקשר אלי בני הבכור יעקב הי"ד

להחליף מקום כדי להסתתר ולהתחבא, ובכל מקרה היינו חייבים להשאר בבית. בערך לקראת שעת חצות שמענו דפיקות חזקות על השערה ולא חלפו מספר רגעים והשער נפרץ לרווחה, וכן דלת הכניסה הראשית לבית, מיד שמענו מכיון המדרגות שעטה של עשרות צעדים, שעלו ובאו לכיוון דלת ביתנו, ואז נשמעו דפיקות רמות על הדלת, יעקב ניגש לפתוח, וכעשרים פורעים נדחפו פנימה לחדר בו שהו יעקב ויוסף עוד כעשרים פורעים התפזרו בכל חדרי הבית, והכניסה, יעקב ניסה להתדבר עמם ושאלם מי אתם? ומה הנכם רוצים מאיתנו? והם השיבו אנו המשטרה הגליונרית, כלומר: משטרת משמר הברזל, ואנו רוצים שתבואו עמנו לחתום על איזה הצהרה... כיוון שהטונים עלו והצרחות נשמעו בקול פנה אליהם יעקב בניסיון להשקיט אותם ואמר להם: רגע! באו נשב, הבה נשוחח בינינו כדבר איש אל רעהו, כמו בני-אדם, נענו הפורעים בצרחות: מה אנחנו איננו בני-אדם? ותוך כדי הצרחות הנחית מיד מהלומה על ראשו במוט ברזל אשר שמש עד לפני דקות מספר כמי שהחזיק את השטיח צמוד לרצפה בחדר המדרגות, והם עקרו אותו בעלייתם, פניו התכסו בדם, ואז אני נכנסתי אל החדר. מי אתה? שאלוני, "אני הרב" אמרתי להם, ומיד נתעופפו מוטות הברזל מעל ראשי, פני התמלאו דם, הייתי המום, נתזי הדם מלאו את הקירות, הרצפות, והרהיטים שבחדר. "בואו עמנו" צווחו, ניסינו לשחדם ואמרנו להם: "יש בידי סכום כסף, הניחו לנו ואתן לכם כל מה שיש לי" אולם למשמע הדברים החלו להמטיר עלינו מכות רצח במקלות וברזלים, מלווים בקללות ונאצות מחרידים, הבית התמלא ביילות אשתי וילדי הקטנים, לבסוף הניחו להם והחלו דוחפים אותי ושני הבנים הבוגרים והוציאנו בכח מן הבית, כשהם מטלטלים אותנו בין שני שורות של פורעים שנעמדו לאורך המדרגות והמסדרונות כשהוצאנו מחוץ לבית עמדה במקום גונית שלהם, כשהיא מוקפת אולי במאות פורעים שעמדו וצווחו וידו אבנים אל עבר חלונות ביתי.

לאחר שראינו כי הם לא נכנסו לשאר דירות בבנין ולא לבתים השכנים התברר לנו כי הכל היה מתוכנן ושלא באקראי כלל, הם הגיעו לפי כתובת מדוייקת שבידם, והם אכן חיפשו אותי ואת בניי, ויותר התחזקה השערתנו לאחר שראינו במקום מעצרינו רבים ממתפללי בית הכנסת שלנו ומפיהם שמעתי את הזוועה והאסון הנורא שבית הכנסת הועלה באש ונשרף כליל על ספרי התורה, תשמישי הקדושה, הספרים וכל רהיטיו ואף קורותיו היו למאכלת אש.

עקידת יעקב ויוסף

משהוכנסו למונית שחלונותיה הוסתרו, הוסענו בסמטאות העיר מבלי שנדע מטרת הנסיעה, ורק לאחר שהורידו אותנו בבית המועדון שלהם שהיה סניף של "משמר הברזל" ע"ש "המהנדס קלימה" ימש"ו שבעצם היה קרוב לביתי הבנתי כי מטרת הסיבובים בעיר היתה בכדי לבלבל אותנו וליגענו, משהוכנסנו פנימה דחפו אותנו אל חדר קטן וצה הוא כבר היה מלא ביהודים רבים שגם הם נחטפו בהיותם בביהכ"נ או בלכתם לתומם ברחוב, כולם היו מוכים וחבולים, נאנקים וגונחים מי בקול ומי בחרישית, רבים שכבו שרועים על הרצפה באין אוניס, זה ע"ג זה, בפתח החדר קבלו את פנינו ה"משמרות" בצריחות, ומקלות וברזלים שבידיהם המטירו עלינו חבטות, ומכות אכזריות בידיים וברגלים, כולנו היינו זבי דם... כשהם קורעים מאפודתי את שעון הזהב שענדתי וכן לבני יעקב, ומשחזרתי והצעתי לתת להם שלמונים שהחבאתי בכגדי על מנת לפדות נפשינו לא אבו לשמוע דבר והם הגבירו את המכות ביתר

שאת ועזו. לאחר שהיינו המומים ושותתי דם דחקו אותנו לעלות בסולם צר אל העליה שם מצאנו עוד עשרות יהודים מוכים וחבולים שרועים על העליה בחוסר אוניס, ונאנקים מרות, משראו אותנו החלו הללו לצעוק במר נפשם: רבי! מה יהיה עלינו, מה הם רוצים מנפשותינו? רציתי מאוד לחזק את רוחם הדוויה אולם כוחותי לא עמדו לי, פני שהיו שטופים בדם ודמע הסתירו את עיני וכמעט שלא ראיתי מאומה, בני שרצה להקל עלי ניסה לרוחץ את פני בצלוחית מים שמצא, ואח"כ כאשר אחד היהודים ביקש מהשומרים מעט מים הושיט לו הקלגס את הצלוחית ובה המים המהולים בדם... כך שכבנו בחדר זה שעות ארוכות בחוסר אוניס

פוגרום ביה"כ בוקרסט טבת תש"א (ינואר 41)

תמונת הגאון רבי צבי גוטמן זצ"ל אבי הנרצחים רבה של בוקרסט

ובקור מקפיא עצמות, עד שהפורעים באו וציוו עלינו לרדת מהעליה, לרגעים נצנצה בנו קרן אור התקווה כי לאחר כל העינויים והמכות ושוד כספינו אולי אנחנו משוחררים ובא הקץ לסבלנו, אולם מהר מאוד התבדנו, ברחוב עמדו מספר משאיות עליהם הועלנו ונדחסנו משל היינו חפצים ורהיטים ניידים, וכעת כבר הרגשנו באמת "כצאן לטבח יובל"...

המשאיות יצאו לדרך ואנו התקרבו אל היעה, עוד בטרם הספקנו לרדת מהמשאיות שמענו קולות ירי מחרידים שאמרו הכל... ואז הבנו אל נכונה כי קצנו הגיע... הורידו אותנו מהמשאית שניים-שניים...ומיד נשמע צרור יריות, שקטל אותם על המקום. אנו שמשום מה נדחסנו לאחורי המשאית היינו צריכים לראות את כל הזוועה, ביורדינו מהמשאית נתגלה לעינינו המחזה המטורף כאשר מסביב נערמו בשכבה כל הגופות... תוך כדי שאנו זועקים ומתחננים לה' שיצילנו הפלנו את עצמינו לארץ, ושלשתינו קראנו "שמע ישראל" בקול, אולם גם בזעקינו היינו בבחינת "שתם תפילתי", וכך שכובים היינו על השלג, כשכיום אינני זוכר אם כלל שמעתי את מטר היריות שניטח לעברנו, אולם אני זוכר במוחש איך פתאום רפתה אחיזתו של ידו של בני יעקב הי"ד ואז חשתי בעליל כי נפח את נשמתו הטהורה שעלתה בסערה השמימה, כשבני יוסף עדיין המשיך במשך כמה שניות או דקות לפרפר בין החיים למוות עד שגם הוא כאחיו נפח את נשמתו בטהרה והיא עלתה בסערה השמימה. אני המשכתי לשכב מצפה לקיצי הקרב, ככל הנראה הייתי קפוא למחצה, בין כל הגוויות האחרות... על גופי לא היה כי אם חלוק-בית דק... ורק עם הנץ החמה אורתי את שארית כוחותי וקמתי על רגלי, ראיתי כי הנני בודד בין עצי היער המושלג שהשמש החורפית שולחת את קרניה ואז חשכו עיני כאשר ראיתי את שני בניי הי"ד שכובים מתים על יד מקום עומדי, וכל השדה כולו זרוע בעשרות גוויות, והנה מרחוק ראה אותי חייל וצעק לעברי מה לך מתעכב, קום ברח לאן שישאוך רגליך, עוד מעט יחזרו הפורעים וירצחוך נפש".

ע"כ ציטוט מרטיט מספרו "ארץ הצבי" המשך סיפור ההצלה של רבי צבי גוטמן הבאנו לעיל.

זכרם לא ימוש

מאז אותו מאורע טראגי ליהודי בוקרשט; לא נח ולא שקט ולא חדל הגאון רבי צבי גוטמן זצ"ל, לדבר על קרבנות קהילת בוקרשט, על מנת לעורר שידעו ויבינו וילמדו לדעת מה שקרה, ובעיקר להפיק את הלקח, שקיום עמנו ועתיד הקהילותינו באשר הן, אפשרי רק בארץ הקודש. סביב נושא זה דבר וכתב רבות. בכל הזדמנות, ביחוד בכל שנה ביום היארצייט, ע"י קבר בניו יעקב ויוסף הי"ד וכן בבית הכנסת כשערך אזכרה. כן נכתב הסברים בידי היסטוריונים וסופרים וחוקרים שונים, במסגרת פרסום תולדות הפוגרום או במסגרת תולדות שואת יהודי רומניה. את בית המדרש "בית יעקב יוסף" ייסד הרב גוטמן זצ"ל מיד אחרי הפוגרום כאשר נוכח לדעת כי נשרף בית המדרש הישן. מקום תפילה זה הוקם כגלי-עד לקרבנות יהדות בוקרשט וביניהם שני בניו יעקב ויוסף גוטמן הי"ד. יהודי קהילת בוקרשט תמכו בו ועודדו אותו להקים בית כנסת זה. גם הצטרפו אליו מנבחרת קהילה, בעלי שם בעולם היהדות, עסקנים ציבוריים, בעלי השכלה, רופאים, מהנדסים, סופרים ומושכים בעט, פרופסורים. כל אלה ראו בו דמות של איש אשר רוח בו ובאו לשמוע את דברי התורה והחכמה שלו ולקבל ממנו עצה ותושיה.

יהדות רומניה בשנות השואה ולאחריה

- דברי השד"ר הרה"ח ר' שמעלקע הלפרט שליט"א [בין דבריו הוא מזכיר את רציחתם של האחים גוטמן ויד בניו של רבה של בוקרשט]

ראוי לציין בהזדמנות זו את פועלו הגדול של הרב ד"ר אלכסנדר שפון, רבה הראשי של רומניה בתקופת השואה, שהודות לפעולותיו, שנעשו במסירות נפש, ובזכות קשריו המיוחדים עם השלטונות, הציל את שארית הפליטה ברומניה מכיליון גמור.

רבות, 50 שנה אחרי המלחמה, בעוד מאות אלפי ניצולי השואה חיים, אומרים היסטוריונים שהפגרום ביאסי אינו אלא המצאה של רדיו לונדון ומוסקבה, כמו הטבח בקיישיב שהתחולל רק בדמיון היהודי. שונאי ישראל אלו, המופיעים כסופרים והיסטוריונים, חוזרים ואומרים היום, כי השואה והשמד לא היו ולא נבראו, בעוד אחד מאדריכלי ההשמדה של יהדות רומניה, הוריא סימה, עדיין חי בספרד ומסתובב חופשי.

רבות, רבבות ניצולי מחנות העבודה והריכוז, שארית הפליטה של יהדות רומניה, כ-350.000 יהודים עלו לארץ ישראל, בראשם גדולי האדמו"רים ורבנים, שהקימו קריות חרדיות וקהילות לתפארת, אלפי מחנכים, רופאים, אקדמאים ועוד, שבנו ובונים גם כיום, יחד עם כל בית ישראל, כשהם משתלבים בכל תחומי החיים הרוחניים, המעשיים והכלכליים בארץ. הם עלו בהמוניהם בכל העליות, הליגליות והבלתי-ליגליות, עברו קשיים וסכנות חמורות בדרך לארץ-ישראל דרך מחנות אוסטריה, איטליה וקפריסין, כשמשאת-נפשם היחידה היא לחיות בארץ-ישראל. הם לא המתינו לקבל סעד וסיוע מהשלטונות ופילסו בעצמם את דרכם מהמעברות וממחנות המעבר לכל עבודה, ועד מהרה נקלטו והשתלבו בחיי היום-יום. יהדות רומניה, כשמאחוריה עברה המפואר בגולה, ובידיה המעשים המופלאים בארץ-ישראל בהווה, עומדת גאה כאחת הקהילות המפוארות בעמנו, קיבוץ יהודי גדול שעלה ונטל עמו את זכרם של אלה שלא נכו.

מעל במה זו אני פונה בקריאה לממשלת רומניה להפסיק מייד את הפעילות האנטישמית שהחלה לאחרונה על-ידי גורמים המנסים לעשות הון פוליטי על-חשבון שארית הפליטה, אודים מוצלים מאש. אני קורא לממשלת רומניה לפעול לשימור בתי-הקברות ובתי-הכנסת שעדיין לא נהרסו ולמנוע פגיעה בהם.

בהזדמנות זו אני פונה לאותם מאות אלפים יוצאי רומניה לחזור למקור מחצבתם ושוורשיהם, להעמיק בחקר עברם המפואר ולהכיר את המפעלים הרוחניים שהוקמו על-ידי יהודי רומניה. כאן המקום להודות להנהלת יד זיכרון ליהדות רומניה, בראשות ידידי הרב הגאון אפרים גוטמן, שעבר בעצמו את פרעות השואה, העושה ללא לילאות להנצחת מורשת יהדות רומניה. הם לא שוכחים ולא נותנים לאחרים לשכוח.

לסיום, אדוני היושב-ראש, ימים של חרדה עוברים עתה על עמנו. שליט עירק מאיים על ישראל ומכניס חצי עולם למתחים של מלחמה. לו ולשכמותו נאמר את דברי ישעיהו הנביא: ועזו עצה ותופר דברו ולא יקום כי עמנו אל. אני חוזר עתה מעצרת תפילה ליד הכותל המערבי, שריד בית-מקדשנו, שבה משתתפים בשעות אלה רבבות יהודים מכל החוגים, ובטוחים אנו כי ישלח ה' עזרו וזכה ציון תהיה פליטה והיה קדש."

תשפ"ב ימלא 140 שנה לועידה זו, ונעלה על-ידי המזכיר הכללי ר' שמואל פינלס במלים אלה: "יהיה אלוקים עמנו ויביאנו אל מחוז חפצנו - אמן". אגב, שכונת גבעת-שמואל שליד בני-ברק נקראת על שמו. עיתון "המגיד" מחודש פברואר 1882 כתב, לאחר אותה ועידה בפוקשאני, כי "רצוי ששליחי היהודים מרוסיה יצטרפו ליהודי רומניה ללמוד מהם כדי לייסד מושבה יחידה. כמו כן יקיימו קשר הדוק עם הוועד המרכזי בגלאץ, אשר בראשו עומדים אנשי שם מגדולי עמנו". ביום ח' מנחם-אב התרמ"ב קנה משה דוד שוב עבור עולי האגודה ממינשט את אדמות גיא-אוני. ביום ג' באלול התרמ"ב יצאו ראשוני המתיישבים מרומניה לארץ-ישראל, ואז הוקמו ראש-פינה וזיכרון-יעקב, ואחריהם עלו מרומניה יהודים נוספים, שהצטרפו למתיישבים בפתח-תקוה ובראשון-לציון. שמואל פינלס הציג עתירה חתומה על-ידי 50.000 יהודים מרומניה, שהצהירו כי הם מוכנים לעלות לארץ-ישראל. באותה תקופה צמחה תרבות יהודית עשירה על-ידי קשת רחבה של אמנים, סופרים ומשוררים. עשרות עיתונים יהודיים יצאו לאור. פרשנים כלכליים וספרותיים, גדולי הפרופסורים לרפואה ולכלכלה באוניברסיטאות, היו יהודים. יהודי רומניה תרמו תרומה בלתי רגילה לכלכלה הרומנית, פיתחו את המסחר והתעשייה והשתלבו בחיי הרפואה, המדע והטכנולוגיה. דא עקא, הצלחתם הגדולה היתה אחת הסיבות לכך שהאנטישמיות צמחה וגברה. יהודי רומניה, למרות הצלחתם העצומה, סבלו מרדיפות קשות, ובימי מלחמת-העולם השנייה ניטלו מהם האזרחות ויתר הזכויות. כ-400000 יהודים מקהילת יהדות רומניה נרצחו והושמדו באושביץ ובטרבלינקה; בהם כל משפחת אבי, זיכרון לברכה, וכמעט כל משפחת אמר, ויבדל לחיים. בטרגוסיסטריה מצאו רבבות את מותם ברעב, בקור ובמגפות. רבים הסיפורים המדהימים על יהודים במחנה ריכוז זה, שהצליחו להפעיל במחתרת "חדרים" ובתי-כנסת, לשמור שבת וחגים. הם, כמו רבים מאחיהם, מסרו נפשם על קדושת השם, שמרו במסירות נפש על צלם אלוקים עד הרגע האחרון, ונשמתם יצאה כשקריאת "שמע ישראל" בפיהם. פוגרום נורא היה בקהילת יאסי. בתוך שלושה ימים נרצחו 12000 יהודים בצורה אכזרית. 9000 יהודים נהרגו בתוך ימים ספורים בקיישיב, ובהם הגאון רבי יהודה ליב צירלסון, שבראותו את האסון הנורא שפקד את קהילתו, עם אלפי היהודים שנהרגו לנגד עיניו, הלך אל הגנרל צ'ופרקה, שאותו הכיר באופן אישי, כדי לבקש רחמים על עדתו, כשהוא מסכן את נפשו. דבריו נפלו על אוזניים אטומות. הוא חזר לבית-הכנסת, שם התקבצו 700 יהודים עטופי טליתות, שנסרפו חיים עם רבם הנערץ על-ידי חיילים שהקיפו אותם מכל עבר.

הפוגרום בבוקרשט היה אחד הקשים בתולדות עמנו. בינואר 1941 נרצחו 130 יהודים על-ידי חברי הארגון הפאשיסטי "משמר הברזל". 15 מהם נרצחו בבית-המטבחיים, ואת גופותיהם תלו על אונקלים ועליהם הודבקו תוויות "בשר כשר". שניים מהם היו בניו של הרב הגאון רבי צבי גוטמן, זכר צדיק לברכה, שנרצחו בנוכחותו.

תקצר היריעה מלתאר את כל זוויות הפוגרומים בדורותיו, בקראיובה, בפודל-אילוי, בבובילאר ועוד - זכרם לא יסוף מלבנו.

מאז חרב בית-המקדש, לפני כאלפיים שנה, חי העם היהודי קשים ומרים בגלויות השונות, כשהוא נתון לאימים, לגזירות, לשמה לגירושים ולרדיפות. העם היהודי היה קורבן למסעי הצלב, עבר גירושים מספרה, את גזירות ת"ח ות"ט, עלילות דם, פוגרומים, מאורעות דמים וטבח, כמעט בכל מקום בעולם. השיא של ההתעללות בעמנו היה בשנים התרצ"ט עד התש"ה, 1939 עד 1945, בימי מלחמת-העולם השנייה, התקופה שהוגדרה בתולדות עמנו כתקופת השואה של העם היהודי. כאשר מזכירים תקופה זו, יש רבים המציינים את יהודי פולין, גליציה, ליטא וגרמניה, ורק בדרך אגב מזכירים בשוליים גם את יהודי רומניה כמי שסבלו מרדיפות הנאצים. משום מה, מעמדם בתולדות השואה נדחק לקרן זוית. היום ברצוני להיות לפה להשרידיה של יהדות רומניה, אחת הקהילות היהודיות המפוארות במזרח-אירופה, ולהוכיח מעט מעברה, אף שעד כה לא זכתה למחקר ולתייעוד הנרחב שהיא ראויה לו. 800.000 יהודים חיו בקהילה גדולה זו, במדינת רומניה. זהו אחד המספרים המרשימים של קיבוץ יהודי מרוכז ומאוחד בתקופה שבין שתי מלחמות העולם, אחד הגדולים באירופה. מדובר בעדה עם עבר והיסטוריה, אשר רשמה דפים מפוארים בתולדות העם היהודי. העם היהודי שמר בכל הדורות על מורשת אבות. כל עדה ועדה שימרה את מנהגיה ושוורשיה. יש חשיבות רבה מאין כמוה לזכור ולשמר את העבר למען הדורות הבאים... אנו חייבים זאת לאותם 400000 מאחינו שלא שרדו ולא זכו להצטרף לאלה שעלו לארץ-הקודש, השתלבו בחיי הרוח ובחיי המעש, והמשיכו את השליחות של ראשוני החלוצים יוצאי רומניה, אשר הקימו את המושבות הראשונות וזיכרון-יעקב וראש-פינה. הם נטלו חלק פעיל בבניין הארץ בכל המובנים, החל מהקמת קריות חרדיות ויישבות תורניות, דרך צמיחת מנהיגות תורתית, ועד להתיישבות, כלכלה, מלאכה, תעשייה, חינוך, תרבות ומדע. היום נותרו ברומניה כ-20,000 יהודים, רובם זקנים וחולים, שגם אם הם רוצים, לא תמיד הם מסוגלים לממש את כיסופי נפשם ולעלות לארץ הקודש... כ-350000 יהודים עלו ארצה מרומניה לאחר מלחמת-העולם השנייה, החל משנת 1948. צאצאיהם לא תמיד יודעים, ואולי לא יודעים כלל, על תרומתה של יהדות רומניה לשימורה של הגחלת היהודית בין שתי המלחמות ועל מה שנתנה יהדות רומניה לפיתוחה ולקידומה של ארץ ישראל. לשם כך, ברצוני לחזור מעט לעבר הרחוק יותר של יהדות זו. במאה ה-19 היתה תקופה של חיי תורה והפצת חסידות ברומניה, על-ידי האדמו"רים לבית רוז'ין, שטפנשט, ויז'ניץ, בוהוש, סקולען, ואסלוי ועוד, שושלות מפוארות. רבנים גדולי תורה וענקי רוח כיהנו פאר בקהילות השונות, החל מהמלבי"ם ורבנים נוספים, אשר הטביעו את חותמם, חותם היהדות, כשהם מגדילים תורה ומפיצים אותה בכל קהילה במסירות רבה ובהתמדה אין קץ. במקביל צמחה התנועה הגדולה של "חובבי ציון". 15 שנים לפני שקמה התנועה הציונית התקיימה בעיירה פוקשאני ועידה שהכריזה על ייסוד האגודה ליישוב ארץ-ישראל. בימים אלה מלאו לוועידה זו 108 שנים. הוועידה התקיימה בימים כ' וכ"א בטבת התרמ"ב שנת 1881, [בימים אלו של שנת